

1000/13.

SPRAWOZDANIE KOMITETU

c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic.

za rok 1883.

Dr. III. 202/13

Nakładem c. k. Towarzystwa gosp. galic.

WE LWOWIE

Z I. Związkowej Drukarni, Hotel Żorża.

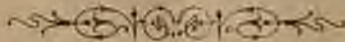
1884.

Treść.

- Część I. Sprawozdanie z czynności Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic.
za rok 1883 . . . . . Str. 3—21
- Część II. Sprawozdanie Oddziałów c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. z ważniej-
szych ich czynności i stanu funduszów za rok 1883 . . . . . Str. 1—17
- Część III. Zamknięcie rachunków c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. za rok 1883 Str. 1—11
- Część IV. Budżet przychodów i rozchodów c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic.
na rok 1884 . . . . . Str. 13—16

63122

III 1883

Biblioteka Jagiellońska

1002263305

10710-930/43

SPRAWOZDANIE

z czynności Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic.
za rok 1883.

W roku 1883 uzyskano od Wysokiego Ministerstwa rolnictwa następujące subwencje:

A). W Dziale naukowym i statystyki:

I. Dla szkoły rolniczej w Gródku	3000 zł.
II. Dla szkoły ogrodniczej Tow. ogrodniczo-sadowniczego	1500 „
III. Na wykłady rolnicze dla włościan	500 „
IV. Na wydawnictwo „Rolnika“	1000 „
V. Na stypendya leśne naukowe	1080 „
VI. Na stypendyum chmielarskie do Czech	500 „
VII. Na statystykę	2900 „
Razem	10480 zł.

B). W Dziale chowu zwierząt, produkcji roślin i wystaw:

I. Na podniesienie chowu bydła rogatego	35000 zł.
II. Na owce i trzodę	700 „
III. Na pszczelnictwo	150 „
IV. Na produkcję roślin	800 „
V. Na zadrzewienie	350 „
VI. Na wystawę chmielu	300 „
Razem	37300 zł.
Ogółem	47780 zł.

z których 46780 zł. wpłynęło do kasy Towarzystwa, zaś 1000 zł. (na stypendya leśne) wypłacono w Wiedniu.

Oprócz powyższych zarezerwowane były jeszcze: w Dziale naukowym (A) subwencya na kursa weterynaryi, bez oznaczenia wysokości cyfry — zaś w Dziale drugim (B) na wystawy 700 zł.; subwencje zaś na stypendya podrózne rolnicze, na studia torfowe, zakupno maszyn, zakupno nasion pastewnych, premiowanie gospodarstw włościańskich, chów ryb i wiosenne jarmarki końskie odmówione zostały.

A) Dział naukowy i statystyki.

I. Subwencya szkoły rolniczej dla włościan w Gródku połączonej z Zakładem uprawy i wyprawy lnu.

Uczniów było w szkole Gródeckiej (jak wykazuje zeszłoroczne sprawozdanie str. 4) ogółem 8 — z tych czterech II- a czterech I-letnich. Do wykładów nauki weterynaryi zaproszono weterynarza m. Lwowa p. Kubickiego, który ją odbył w 20 wykładach półtoragodzinnych. Nauki religii udzielał miejscowy kooperator x. Treszczyński. Egzamina naznaczono na dzień 19 Maja. Odbyły się one wobec delegata W. Wydziału krajowego p. Waleryana Podlewskiego, delegatów Komitetu pp. Leoncyusza Wybranowskiego i Sekretarza Towarzystwa, jakoteż delegata Rady powiatowej i kilku gości. Dwaj uczniowie roku II Durkalec i Juzwa otrzymali postęp bardzo dobry, dwaj inni postęp dobry, którym też wydano świadectwa z ukończonych nauk — uczniowie zaś roku I uzyskali wszyscy przejście na rok II. Ucznia Durkalca przedstawił nadto Komitet Wydziałowi krajowemu do szkoły parobków, na koszt funduszu krajowego — i wyjednał tegoż przyjęcie.

Nowych uczniów, pomimo że konkursu nie rozpisywano — zgłosiło się do szkoły Gródeckiej pięciu, których wszakże Komitet nie przyjął, postanowiwszy na posiedzeniu dnia 26 Maja: iż szkoła w Gródku jeszcze tylko rok jeden tj. do końca Maja 1884 r. w obecnym ustroju zachowaną być ma.

Postanowienie to zapadło w porozumieniu z W. Wydziałem krajowym i Ministerstwem rolnictwa — przyczem zapadła uchwała dodatkowa: iż co do dalszego postanowienia w sprawie tej szkoły, zastanowi się Komitet wspólnie z Wydziałem krajowym — i w porozumieniu z tymże Wydziałem przedłoży dalsze swe wnioski.

Powodem do tej uchwały było, iż szkoła rolnicza dla włościan w Gródku — o ile swego czasu, gdy w kraju istniała tylko jedna niższa szkoła rolnicza, pomimo swej skromnej dotacyi i niesprzyjających warunków gospodarskich, mogła być pożądaną — o tyle teraz, gdy Wydział krajowy z uchwały i polecenia Wys. Sejmu ujął sprawę zakładania niższych szkół rolniczych, należycie zorganizowanych i dotowanych w swoją rękę, słabo dotowana szkoła Gródecka nie miała już racyi bytu — i byłaby nawet poniekąd anachronizmem — ile że jej zbywa na kardynalnym warunku dla szkół rolniczych, oparcia o większe gospodarstwo, a odstąpione przez gminę Gródecką grunta, trzy ćwierci mili długie a tylko kilka sążni szerokie, w nieszczęśliwej swej konfiguracji nie nadawały się do porządnego i systematycznego zagospodarowania. Postanowienie to Komitetu było zresztą oparte na sprawozdaniu komisji jeszcze w r. 1882 do Gródka zesłanej, która po dokładnem zlustrowaniu Zakładu oświadczyła się jednogłośnie za przeniesieniem szkoły w inne sposobniejsze miejsce.

O uchwale tej zawiadomił Komitet c. k. Namiestnictwo, a zajętem przy szkole stałym funkcyonaryuszom — pp. Michałowi Wierzbickiemu, nauczycielowi rolnictwa i Janowi Górskiemu, podinstuktorowi uprawy i wyprawy lnu — wypowiedział posady, polecając ich łaskawym względem W. Wydziału krajowego, przy organizacji niebawem w życie wejść mających niższych szkół rolniczych w Horodence i Jagielnicy.

W wykonaniu zaś części drugiej wyż wspomnianej uchwały z dnia 26 Maja z. r. „co do dalszego postanowienia w sprawie tej szkoły“ zamianował Komitet komisję, złożoną z członków Komitetu pp. Abrahamowicza, Bojarskiego, Breuera i Tynieckiego, która wspólnie z delegatami W. Wydziału krajowego prowadziła odnośne rokowania na konferencyach dnia 2 Grudnia zeszłego i 11 Stycznia bież. roku.

Pierwotny wniosek Komisji, ażeby szkołę przenieść do Tarnowa, nie przyjął Komitet — i zawiadomił o tem Wydział krajowy, oświadczając się zarazem za jej pozostawieniem w obrębie Towarzystwa; ostatecznie zaś, na posiedzeniu swoim dnia 12 Stycznia b. r. — powziął Komitet na tle wniosków tejże Komisji mieszanej następującą uchwałę:

„Zwinąć szkołę rolniczą w Gródku, ponieważ Sejm zajął się sprawą zakładania i organizacji niższych szkół rolniczych — i oddać cały majątek i *fundus instructus* tejże szkoły Wydziałowi krajowemu — z zastrzeżeniem: a) aby mająca się utworzyć w miejsce szkoły Gródeckiej gdzieindziej szkoła rolnicza ludowa założona była w obrębie naszego Towarzystwa, b) za porozumieniem się Wydziału krajowego z Komitetem co do wyboru miejsca — oraz, c) aby w programie nauk tejże szkoły nauczanie uprawy i wyprawy lnu większy pozostawiony był zakres, niż w innych szkołach rolniczych niższych“.

Nadto w załatwieniu podania centralnego Zarządu Tow. Kółek rolniczych o przeniesienie szkoły Gródeckiej do Kałusza, gdzie gmina chętną jest wydzielić z obszaru gruntów swoich (około 1200 morgów wynoszącego) 40—100 morgów dla użytku szkoły, i przyczynić się jeszcze kwotą pewną, postanowiono na temże posiedzeniu: poruczyć tę sprawę do zbadania i dania opinii Radzie Oddziału Kałuskiego — a Komisji wyźwzmiarkowanej polecono, aby przeprowadziła rokowania tak co do Kałusza, jakoteż co do zaproponowanego przeniesienia szkoły do Komarna — które to uchwały podaje Komitet niniejszem do wiadomości Rady Ogólnej, nadmieniając jeszcze: iż od dnia 15 Czerwca z. r. zamianowano Inspektorem p. Bazylego Dmuhowskiego, kierownika szkoły żeńskiej w Gródku w miejsce ś. p. Łukasza Prześlakiewicza, który zmarł 7 Czerwca; iż nauczycielowi rolnictwa p. Wierzbickiemu wypłacono 180 zł. *relutum* za pomieszkanie za lat 2½, którego nie pobierał *in natura* — wreszcie, iż uzyskano ze sprzedaży płodów rolnych, włókna lnianego i kłaków 504 zł. 27 ct., a gdy uprawa pola szkolnego wynosiła tylko 184 zł. 27 ct., zyskano przeto 320 zł.

II. Subwencya szkoły ogrodniczej.

Dotychczasowa subwencya rządowa dla tejże szkoły (utrzymywanej staraniem Tow. ogr. sad.) wynosiła 1000 zł. rocznie. Od r. 1883 wszakże, przychyłając się do przedstawienia Komitetu, podwyższyło Ministerstwo tę subwencyę do kwoty 1500 zł. z zastrzeżeniem zmian niektórych w statucie tej szkoły, które dokonane i reskryptem Ministerstwa z dnia 26 Sierpnia zatwierdzone zostały.

Podwyższoną tę subwencyę wypłacono Towarzystwu w dwu ratach — a do egzaminów w tejże szkole, odbytych dnia 15 Kwietnia i 14 Października, wydelegowano członka Komitetu p. Tynieckiego.

Ze sprawozdania tegoż Towarzystwa za r. 1882 — które dopiero po uzupełnieniu rachunkiem utrzymania szkoły za r. 1883 Ministerstwu przedłożone będzie — okazuje się, iż w r. 1882 rozdało toż Towarzystwo 395 sztuk szczepów bezpłatnie, nasion różnych za sumę 238 zł., a uczniów w szkole było 12.

III. Subwencya kursów weterynaryi i wykładów rolniczych dla włościan.

W obec znacznej pozostałości subwencyjnej kursów weterynaryi z lat dawnych — wynoszącej 1534 zł. 29 ct. — postanowił Komitet prosić Ministerstwa, aby zarezerwowaną na kursa weterynaryi subwencyę dozwoliło użyć w kierunku innym, a mianowicie: na wykłady rolnicze dla włościan i na kształcenie czeladników kowalskich w c. k. szkole kucia koni — na któryto cel zażądaną 1000 zł.

O decyzji tej zawiadomiono Oddziały i wezwano je do nadsyłania zgłoszeń w jednym i drugim kierunku — w szczególności do wysyłania czeladników kowalskich do szkoły kucia koni. Myśl ta ostatnia wszakże nie zyskała odgłosu w Oddziałach; na 10 bowiem otrzymanych odpowiedzi nie zgłoszono ani jednego kandydata — i Komitet nowy ten kierunek użycia subwencyi stanowczo zaniechać musi, a poprzestać na praktyce dawniejszej t. j. na kursach weterynaryi i kursach kucia koni, o które się coraz liczniej zgłaszają Oddziały.

Kursów tych — przy pomocy wyżej wykazanej pozostałości subwencyjnej (z której przyznano Oddziałowi Radziechowskiemu 250 zł., Jarosławskiemu 250 zł., Tarnopolskiemu 350 zł., Lwowskiemu 300 zł., Tłumackiemu 200 zł., delegatowi Cieszanowskiemu 300 zł. — a z których jeden tylko w Jarosławiu odroczony został do roku przyszłego, lecz przybył natomiast inny w Bóbrce, subwencyonowany jeszcze w r. 1880 kwotą 300 zł.) kursów tych, powtarzamy, odbyło się sześć — a to: trzy kurs weterynaryi i trzy kursa kucia koni.

Rozpoczynamy od ostatnich, t. j. od kursów kucia koni, które wprowadzone zostały po raz pierwszy roku ubiegłego z inicjatywy Oddziału Radziechowskiego — wyłącznie dla kowali — a których program podaliśmy w zeszłorocznym sprawozdaniu na str. 5.

Pierwszy kurs kucia koni, subwencyonowany kwotą 250 zł., odbył się w Radziechowie, staraniem Oddziału Radziechowskiego w czasie od 22 do 31 Stycznia, pod kierunkiem profesora szkoły weterynaryi p. Kretowicza.

Słuchaczy stałych (kowali) uczęszczało 25. Wykłady odbyły się według programu. Godziny ranne przeznaczono na teorię, popołudniowe na praktykę. Przy popisie, który wypadł pomyślnie, rozdano sześć nagród celującym słuchaczom. Koszta kursu wynosiły 204 zł. 93 ct. Pozostałą z subwencji resztę 45 ct. 7 ct. zwrócił Oddział Komitetowi.

Drugi kurs kucia koni subwencyonowany kwotą 300 zł. i datkiem prywatnym p. Jana Czajkowskiego w kwocie 50 zł. na premie dla kowali, odbył się w Bóbrce, staraniem tamtejszego Oddziału — w czasie od 17 do 24 Września, również pod kierunkiem p. Kretowicza. Słuchaczy stałych, także samych kowali, uczęszczało 17, którym wypłacano na koszt utrzymania po 50 ct. i 1 zł. dziennie. Popis publiczny odbył się najpierw ustnie, a następnie praktycznie w ten sposób, iż każdy ze słuchaczy podkuł jedną przednią i jedną tylną nogę konia bez pomocy prelegenta. Nagród rozdano 6 w narzędziach i pieniądzech. Koszta kursu wynosiły 274 zł. 28 ct. — nadwyżkę 75 zł. 72 ct. zwrócił Oddział Komitetowi.

Trzeci kurs wreszcie, subwencyonowany kwotą 200 zł., odbył się w Tłumaczu, staraniem Oddziału Tłumackiego, w czasie od 4 do 18 Grudnia, pod kierunkiem miejscowego weterynarza p. Pinkasa Königa. Słuchaczy stałych (kowali) uczęszczało 17, którzy sporządzali sami różnego rodzaju podkowy i konie okuwali. Na koszt utrzymania dawano im po 50 ct. dziennie, a czterech celujących otrzymało nagrody pieniężne. Koszt kursu wynosił 170 zł. 63 ct. — a pozostałą resztę 29 zł. 37 c. zwrócił Oddział Komitetowi.

Wzmiankowane zaś powyżej kursa weterynaryi odbyły się w następującym porządku:

1) We Lwowie od 15 do 29 Listopada włącznie, w lokalu czytelnicy Towarzystwa oświaty ludowej staraniem Oddziału Lwowskiego. Na prelegenta zaproszono weterynarza m. Lwowa p. Kubickiego. Słuchaczy stałych (z których jeden przybył aż z powiatu Myślenickiego) było 22 — a to 17 włościan, 3 gospodarzy folwarcznych, i 2 kowali. Przy popisie, odbytym w obec delegatów Tow. kółek rolniczych i Komitetu, rozdano 5 nagród (w lejkach i trokarach); nadto otrzymali wszyscy słuchacze po 1 egz. wydanej staraniem Macierzy polskiej i nagrodą konkursową odszczególnionej „weterynaryi popularnej“ pióra prelegenta. Subwencji ministeryjalnej otrzymał Oddział 300 zł., a 60 zł. od Rady powiatowej Lwowskiej, razem 360 zł. — i tyleż wynosiły koszta kursu.

2) W Tarnopolu staraniem Oddziału Tarnopolskiego od 26 Listopada do 9 Grudnia pod kierunkiem profesorów szkoły weterynaryi pp. Langhausa i Kretowicza — z których każdy wykładał dni 7. Kurs ten był najliczniej uczęszczany, liczył bowiem 67 słuchaczy — a to: 8 nauczycieli ludowych, 6 oficyalistów prywatnych, 4 kowali i 49 włościan. Stypendyów po 5 i 10 zł. rozdano 41 — a to 21 z funduszu ministeryjalnego i Oddziału, a 20 z funduszy Rady powiatowej Zbarazkiej i Skalańskiej. Koszta kursu (po odliczeniu powyższego zasiłku Rad powiatowych w kwocie 150 zł.) wynosiły 448 zł. 57 ct., subwencya 350 zł. — resztę pokrył Oddział z funduszy własnych.

Trzeci wreszcie kurs weterynaryi — urządzony nie staraniem Oddziału, ale delegata Towarzystwa na powiat Cieszanowski księcia Władysława Sapiehy — odbył się:

3) W Oleszycach od 12 do 22 Grudnia pod kierunkiem p. Langhauusa. Subwencyonowany był kwotą 300 zł. z funduszów ministerjalnych, nadto datkiem delegata w kwocie 150 zł. Słuchaczy było 40 — z tych 30 włościan, 3 oficyalistów i 7 nauczycieli ludowych. Na stypendya wyłożono 145 zł. Celującym słuchaczom rozdano nagrody w trokarach, lejkach i książeczkach prof. Kubickiego: „Weterynarya popularna“ Koszta kursu wynosiły 363 zł. 18 ct. — reszta pozostała w przechowaniu delegata, który się domaga urządzenia takiegoż kursu w r. 1884.

Z przebiegu kursów wszystkich zdał Komitet Ministerstwu relacyę — a że pozostałość wynosi już tylko 193 zł. 11 ct. — i nie starczy nawet na obdzielenie odroczonego do r. 1884 kursu w Jarosławiu, któremu podwyższono subwencyę do 300 zł., a do uwzględnienia są jeszcze zgłoszenia z OO. Przemyskiego, Rohatyńskiego, Rudeńskiego i Stryjskiego, wniósł Komitet przedstawienie do Ministerstwa o udzielenie odpowiednich funduszów. Przedłożone zaś rachunki z odbytych kursów w Mielnicy i Stanisławowie (1882 r.) a w Radziechowie (1883 r.) zatwierdziło Ministerstwo.

Z funduszów tej subwencyi zakupił też Komitet 50 egz. wyż wzmiankowanej broszurki p. Kubickiego — i obdzielił niemi biblioteki Oddziałów.

Przechodzimy do wykładów rolniczych dla włościan.

Przyznana na rok 1883 subwencya 500 zł. wypłaconą została dopiero 22 Grudnia — użycie więc jej nastąpić może dopiero w roku bieżącym — i odnośne wezwanie odeszło już do Oddziałów, a zgłoszenia wpływają. Pozostaje nam przeto zdać sprawę tylko z użycia poprzednio udzielonej subwencyi 500 zł. w r. 1882.

O przyznaniu z teje subwencyi 250 zł. Oddziałowi Lwowskiemu, a 60 zł. Oddziałowi Rohatyńskiemu — razem 310 zł. wzmiankowaliśmy już w zeszłorocznem sprawozdaniu (str. 6.)

Wykłady w Oddziale Lwowskiem odbył prelegent p. Włodzimierz Grodzki w liczbie 30, w okresie czasu od 24 Września 1882 do 7 Czerwca 1883 (według znanego programu) w następujących miejscowościach: w Barszczowicach, Biłce król. i szlacheckiej, Czyszkach, Dawidowie, Grzędzie, Grzybowicach, Hołosku, Hodowicy, Laszkach, Pikułowicach, Prusach, Rzęśnie polskiej, Skniłowie, Sokolnikach, Zimnowodzie, Żaszkanie, Żubrzy, i Żydatyczach — przy bardzo licznym udziale. Obudziły one wszędzie żywe zajęcie i wywoływały dyskusye — a w niektórych miejscowościach dały impuls do pierwszej uprawy roślin pastewnych, w Prusach zaś do staranniejszego chowu bydła, gdzie zaraz zgłoszono się o stacyę buhaja i przykupiono kilka sztuk bydła poprawnego w Dublanach.

Również obyły się wykłady w Oddziale Rohatyńskim — dnia 9 Marca w Rohatynie, a dnia 16 Marca w Bursztynie — (o uprawie buraków i pszczelnictwie) przez prelegentów pp. J. Bittnera, St. Malinowskiego i x. Makohońskiego. W Bursztynie mianowicie był udział bardzo liczny; zgromadzonych było włościan i włościanek przeszło 120. Po wykładach przystąpiono do rozdania nasion pastewnych. Rozdano ogółem 71 kilogramów nasienia buraków Mamuta i Oberndorfskich.

Z przebiegu wykładów zdał Komitet relacyę Ministerstwu; a ponieważ inne projektowane wykłady w Oddziale Stanisławowskim i Przemyskim dla braku prelegenta nie przyszły do skutku — rozporządził Komitet pozostałością subwencyjną 190 zł. ostatecznie w ten sposób, iż przyznał:

a) Oddziałowi Lwowskiemu na urządzenie 10 nowych wykładów przez prelegenta p. Grodzkiego 100 zł. — zaś:

b) Oddziałowi Rohatyńskiemu (gdzie prelegenci pp. Jakób Bittner, Stanisław Malinowski i Klemens hr. Dzieduszycki podjęli się znowu wykładów bezpłatnie) przyznano na kupno nasion pastewnych kwotę 80 zł.; pozostawiając resztę (10 zł.) na pokrycie wydatków podrobnych.

Wykłady w Oddziale Lwowskim już się rozpoczęły — a w Rohatyńskim projektowane były na m. Styczeń i Luty b. r., w Rohatynie, Bursztynie i Bukaczowcach.

Na rzecz tychże wykła dów powiodło się Komitetowi u zyskać nadto za sił ek w kwocie 665 zł. 14 ct. z funduszu znajdującego się w przechowaniu c. k. Namiestnictwa, na wydanie podręczników gospodarskich.

Przez wycofanie bowiem z wydawnictwa tego dwóch podręczników: „mechaniki rolniczej“ i „wetrynaryi popularnej“ rozporządza lną została kwota powyższa.

Zapytany o opinię Komitet, co z kwotą tą uczynić należy, zaproponował Ministerstwu, iżby ją przeznaczyć na wykłady rolnicze i oddać do dyspozycyi Towarzystwa kółek rolniczych, które się takimi wykładami również zajmuje.

Propozycyę tę zatwierdziło Ministerstwo — i kwota 665 zł. 14 ct. rzeczonemu Towarzystwu już wypłaconą została.

IV. Subwencya „Rolnika“.

Podniesioną subwencyę 1000 zł. użył Komitet na wydawnictwo „Rolnika“ uzupełniwszy potrzebną resztę 1100 zł. z funduszków własnych.

W wydawnictwie tem wprowadził Komitet od roku bieżącego tę zmianę, iż „Rolnik“ wychodzi obecnie co tydzień.

Podniosło to koszta wydawnictwa o 400 zł., które niestety! w tym roku przynajmniej ciężyc będą na budżecie Towarzystwa, gdyż Ministerstwo nie uwzględniło przedstawienia Komitetu o podwyższenie subwencji — i przyznało na rok bieżący podobnie jak roku ubiegłego tylko 1000 zł.

Obowiązkowe egzemplarze „Rolnika“ w liczbie 150 dosyła Komitet kraj. Rządzie szkolnej, dla nauczycieli ludowych i seminarjów nauczycielskich.

V. Subwencya stypendyów leśnych.

Propozycyę Komitetu, aby stypendystom naszym w Wiedniu, pp. Antoniemu Hawlemu i Hieronimowi Hlebowickiemu, za powodu wprowadzenia obowiązkowych egzaminów państwowych przedłużyć stypendya na jedno półrocze jeszcze, załatwiło Ministerstwo przychylnie i przedłużyło im stypendya do końca Września 1883. Mimo wyteżonej pracy wszakże, p. Hawle zapadłszy na zdrowiu nie zdołał złożyć egzaminów, a p. Hlebowicki zdał tylko I. egzamin państwowy. Dalszy ich przeto pobyt w Wiedniu okazał się niezbędny — a że stypendya ministeryalne wygasły, a stypendyści żadnych środków na swe utrzymanie w Wiedniu nie mieli — nadał im Komitet na przedstawienie Rektoratu szkoły głównej ziemiańskiej stypendya po 200 zł. z fundacyi Stanisława hr. Borkowskiego; nadto wyjednał p. Hawlemu — który mając zdawać 2 egzamina, rok jeszcze przynajmniej w Wiedniu bawić musi — stypendyum 200 zł. z funduszków krajowych u Wys. Wydziału krajowego.

Na opróżnione zaś stypendya po powyższych stypendystach, rozpiisał Komitet konkurs pod d. 16 Września r. z. — Kandydatów zgłosiło się siedmiu — z tych wzięto w propozycyę pp. Maryana Małaczyńskiego i Franciszka Lewitowicza, którym stypendya po 500 zł. rocznie i po 40 zł. na koszta podróży na lat dwa dekretem Wys. Ministerstwa rolnictwa z dnia 24 Października nadane zostały. Stypendyści odjechali do Wiednia z początkiem Listopada; na koszta podróży zaliczono im z kasy Towarzystwa po 40 zł., zwrócone następnie z c. k. kasy krajowej.

VI. Subwencya na wysłanie stypendysty do Czech.

Subwencya ta przyznana w r. 1882 — a wypłacona w r. 1883, (o której pierwotnem przeznaczeniu wzmiankowaliśmy w zeszłorocznem sprawozdaniu na str. 17) przeznaczoną została

ostatecznie na propozycję Komitetu, a za zezwoleniem Ministerstwa, na zawodowe wykształcenie nauczyciela czy też instruktora założyć się mającej szkoły uprawy chmielu w Oddziale Radziechowskim. Wyszukanie kandydata poruczono na razie Radzie tegoż Oddziału. Gdy jednak zaproponowany kandydat niezupełnie odpowiadał wymaganiom Komitetu, postanowił Komitet na posiedzeniu dnia 13 Kwietnia z. r. z powodu spóźnionej pory nie wysłać już nikogo w tym roku, a otrzymaną subwencję zatrzymać na tenże cel do roku następnego, kandydata zaś wyszukać w drodze konkursu, którego ułożenie w myśl danych wskazówek poruczono komisji chmielarskiej — o czem zawiadomiono tak Oddział jakoteż Ministerstwo.

Przedłożony przez tęż Komisję konkurs, którego postanowienia główne są: że nauka stypendysty ma trwać lat dwa przez 6—7 miesięcy, w wskazanych mu chmielarniach w Czechach — że obowiązany jest do wszelkich robót ręcznych — i że zobowiązać się ma notaryalnie, pełnić po powrocie przez 3 lata obowiązki instruktora pod rygorem zwrotu wyłożonych nań pieniędzy — ogłoszony już został; wybrano też chmielarnię najznakomitszą w Zateczu, do której udać się ma — i nawiązano rokowania z jej właścicielem p. Józefem Schoefflem.

Termin konkursu naznaczono do 1 Marca b. r. — i sprawa niebawem załatwioną zostanie.

VII. Subwencya statystyczna. *)

Tytułem subwencji na cele statystyki rolniczej otrzymaliśmy w roku bieżącym kwotę 2900 zł., mianowicie 2500 zł. z przeznaczeniem użycia tych pieniędzy do zebrania dat w celu zestawienia obszaru produkcyi rolniczej w okręgu Towarzystwa i rezultatów tejże, podania cen targowych ziemioplodów praktykowanych na targowicach krajowych w okresie czasu od 15 Lipca 1883 do 15 Stycznia 1884, oszacowania plonów zebranych pod względem jakości i ilości w porównaniu z plonem lat ubiegłych, obliczenie wreszcie w przybliżeniu, jaka część plonu ziemniaków idzie na spożycie, a jaka ilość jest przedmiotem przeróbki technicznej.

Tylko część pierwsza z programu c. k. Ministerstwa, powyżej w zarysie podanego, ale też i najważniejsza część zarazem t. j. obliczenie obszaru produkcyi rolniczej i plonów tegorocznych jest gotową — i niebawem będzie w rękach c. k. Ministerstwa.

Z elaboratu tego podajemy ważniejsze daty.

W roku 1883 wzięto pod uprawę w obrębie Towarzystwa:

Pszonicy ozimej	252.879 hektarów	Kapusty w ogrodach i na łąkach	9.125 hektarów
„ jarej	29.155 „	Kapusty w polu	19.849 „
Żyta ozimego	366.899 „	Koniczyny na paszę	74.775 „
„ jarego	13.894 „	Koniczyny nasiennej	20.074 „
Jęczmienia jarego	226.773 „	Wyki nasiennej	24.628 „
„ ozimego	162 „	Wyki na paszę	15.822 „
Owsa	424.514 „	Mięszanki	19.621 „
Hreczki	99.588 „	Innych roślin pastewnych	9.422 „
Prosa	29.492 „	Rzepak	8.475 „
Kukurudzy	82.038 „	Chmielu	785 „
Grochu	54.764 „	Lnu	12.455 „
Bobu	19.662 „	Konopi	28.458 „
Ziemniaków	247.513 „	Tytoniu	1.949 „
Buraków	8.348 „		

Z roli pozostawiono ugorem 380.599 hektarów, z łąk zaś w ogólnym obszarze 728.842 hektarów, skoszono 518.856 hektarów.

*) Tę część sprawozdania opracował referent Dr. Tadeusz Pilat.

Rezultat zbioru przedstawia się następująco:

Ogółem zebrano:

Pszeniczy ozimej	2,294.842 hl.	plon przec. z hekt.	9.10hl.	Kapusty	3,058.583 c. m.	" "	" "	106.—cm.
" jarej .	204.005 "	" "	" 8.80 "	Konicz. na paszę	1,809.824 "	" "	" "	24.20 "
Żyta ozimego	3,266.209 "	" "	" 8.90 "	Konicz. nasiennej	41.271 hl.	" "	" "	2.10 hl.
" jarego . .	116.885 "	" "	" 8.20 "	Wyki nasiennej	228.547 "	" "	" "	9.10 "
Jęczmienia jarego	2,492.706 "	" "	" 10.90 "	Wyki paszy . .	826.933 c. m.	" "	" "	21.00cm.
" ozim.	1.037 "	" "	" 6.40 "	Mięszanki . . .	435.901 "	" "	" "	27.70 "
Owsa	5,279.226 "	" "	" 12.10 "	Innych pastewnych	205.926 "	" "	" "	21.80 "
Hreczki	941.592 "	" "	" 9.50 "	Rzepaku	78.639 hl.	" "	" "	8.80 hl.
Prosa	362.318 "	" "	" 12.30 "	Chmielu	3.705 c. m.	" "	" "	5.10cm.
Kukurudzy . .	1,598.726 "	" "	" 19.40 "	Lnu	41.553 "	" "	" "	3.50 "
Grochu	576.968 "	" "	" 10.60 "	Konopi	171.755 "	" "	" "	6.00 "
Bobu	208.898 "	" "	" 10.70 "	Tytoniu	15.373 "	" "	" "	11.40 "
Ziemniaków . .	21,068.088 "	" "	" 85.00 "	Siana	8,912.109 "	" "	" "	17.20 "
Buraków	1,281.824 c. m.	" "	" 152.—cm.					

Cyfrы powyżej podane są niemal wszystkie znacznie niższe, niż rezultaty z lat ubiegłych; czy jednak oddają całkiem wiernie nieurodzaj roku 1883, nie śmiemy twierdzić, bo mimo prośb i wezwań naszych nie znaleźliśmy potrzebnej pomocy. Kilku dziesięciu korespondentów pozostało nam wprawdzie wiernymi i ochotnymi do współdziałania, przybyło kilku świeżych współpracowników, ale ilość to niedostateczna, zważywszy na znaczny obszar działalności Towarzystwa, a w skutek tego, iż nie mieliśmy dat ze wszystkich stron kraju, utrudniło się nader nasze zadanie. Prawda, że w zamian za pomoc mogliśmy ze skromnych zasobów subwencyjnych zwrócić za ledwie wydatki ze zbieraniem dat połączone, trud i pracę przy wypełnieniu naszych życzeń zawdzięczamy i bierzemy tylko na karb uczynności, niemal ofiarności obywatelskiej, na którą i nadal liczymy; prócz bowiem postulatów c. k. Ministerstwa, o których powyżej wspomnieliśmy, stojących w związku z produkcją czysto rolniczą, jest jeszcze na poczet programu roku 1883 cały szereg prac statystycznych w toku, w których bądź już zażądaliśmy, bądź niebawem zażądamy jeszcze pomocy naszych współpracowników.

I tak udzielając subwencyę 2500 zł. zażądało jeszcze c. k. Ministerstwo wykazania rezultatów produkcji owoców, rezultatów produkcji miodu i wosku, wreszcie dat rzucających światło na produkcję nabiału i wełny.

Pracom tym mamy wszelką nadzieję podołać, wszystkie są już w toku — ale jest jeszcze jedna praca, także już w opracowaniu, na której podjęcie wyznaczyło c. k. Ministerstwo dodatkową subwencyę w kwocie 400 zł. C. k. Ministerstwo żąda mianowicie uzupełnienia i wyjaśnienia rezultatów spisu dobytku gospodarskiego, dokonanego przy konskrypcji z r. 1880.

Lubo ta dodatkowa subwencya daną jest w kwocie nieodpowiadającej wcale rozmiarom badań i zajęcia, jakie już dotąd było i jeszcze podjąć przyjdzie, przecież przyrzekliśmy Ministerstwu postarać się o potrzebne daty, z których wiele, jeżeli się nam je w poważnej liczbie uda zebrać, posłużyć może do dokładniejszego rozpoznania stosunków i kierunku chowu bydła rogatego, owiec i trzody chlewnej.

Przekroczyłyby to rozmiary niniejszego sprawozdania ponad miarę, gdybyśmy rozwinęli szczegółowo cały program c. k. Ministerstwa w tej kwestji postawiony; wspominając zaś o nim, czynimy to raz z obowiązku, powtóre zaś dla tego, że chcemy na tej drodze uprzedzić, iż zmuszeni będziemy udać się do członków Towarzystwa z prośbą o pomoc w dostarczaniu dat licznych. Będziemy się starali ograniczyć naszą prośbę do *minimum* — i ta miara jednak będzie dość obfitą w wymagania. W imię pożyteczności pracy apelujemy do wszystkich chętnych do przyjścia nam z pomocą, by śmieiej już rozesłać następnie nasze prośby.

Kończąc dodajemy jeszcze, iż jak po inne lata w ciągu wiosny i lata aż po koniec Października posyłałiśmy c. k. Ministerstwu co dwa tygodnie sprawozdania peryodyczne o stanie zasiewów i rezultacie zbiorów — a to na podstawie wiadomości udzielanych nam przez naszych współpracowników; a z dat tych miały nadto pożytek dzienniki i komisya targu zbożowego.

B. Dział chowu zwierząt, produkcji roślin i wystaw.

I. Subwencya chowu bydła rogatego *).

Na rok 1883 otrzymał Komitet na podniesienie chowu bydła subwencyę ze skarbu państwa w kwocie 35.000 złr., wypłaconą dnia 30 Listopada z. r.

Starania Komitetu, aby w myśl uchwał ankiety z dnia 18 Grudnia 1882 uzyskać u c. k. Ministerstwa rolnictwa wyższą subwencyę, celem sprowadzenia znaczniejszej liczby oryginalnych buhajów do obór zarodowych pół krwi, tudzież pomnożenia liczby istniejących stacyj buhajów subwencyonowanych dla włościan, nie odniosły skutku. Ministerstwo zatwierdziło wprawdzie ułożony na podstawie uchwał ankiety program Komitetu, wszelako o tyle tylko, o ile da się przeprowadzić w granicach wyżwymienionej kwoty subwencyjnej.

A. Obory zarodowe subwencyonowane.

Z końcem roku 1882 było już utworzonych obór zarodowych subwencyonowanych pełnej krwi 16. Pozostawało do utworzenia w r. 1883, dla uzupełnienia zamierzonej programem liczby 20, jeszcze obór zarodowych pełnej krwi cztery, a to: według postanowienia Komitetu powziętego już poprzednio (ob. sprawozd. z roku 1882) dwie rasy Oldenburskiej przyznane jedna p. Włodzimierzowi Gniewoszowi w Żółtym Potoku, druga Karolowi hr. Lanckorońskiemu do klucza Komarniańskiego, jedną rasy Algauskiej, i jedną rasy Ayrshire, przyznaną p. Adolfowi Ebenbergerowi w Żurawicy, który posiadał już w swej oborze miejscowej dostateczną do utworzenia obory zarodowej subwencyonowanej liczbę krów rasy Ayrshire pełnej krwi, pochodzących z obory Krasicyńskiej, tudzież umyślnie w tym celu sprowadzonego świeżo ze Szkocyi oryginalnego buhaja.

Oprócz tego postanowił Komitet utworzyć, w miarę wysokości otrzymanych funduszków subwencyjnych, pewną liczbę obór zarodowych pół krwi, dla dostarczania stosownych do bydła włościańskiego buhajów stacyom subwencyonowanym. Tym celem uchwalił Komitet pod dniem 2 Maja 1883 warunki, pod jakimi obory te mają być utworzone — i wezwał właścicieli posiadających obory już wyrównane, odpowiadające wymaganiom pomienionych warunków, aby się zgłaszali z chęcią utrzymywania obór zarodowych pół krwi, do których Komitet dostarcza buhajów z opustem 50%, od ceny zakupna i sprowadzenia, pokrytym z funduszków subwencyi.

Dla sprowadzenia bydła oryginalnego do wywzmiankowanych dwóch obór zarodowych rasy Oldenburskiej, tudzież buhajów do zamierzonych obór zarodowych pół krwi, wysłał Komitet z początkiem Września z. r. do Szwajcaryi i Oldenburga komisję złożoną z pp. Jana Breuera referenta i Adama Konopki, zamianowanego świeżo inspektora chowu bydła, do których przyłączył się w Oldenburgu delegat zarządu dóbr hr. Lanckorońskiego, z głosem doradczym przy zakupnie bydła do obory zarodowej w Komarnie p. Władysław Spausta.

Komisya zakupiła:

- a) Dla obór zarodowych subwencyonowanych pełnej krwi rasy Oldenburskiej: w Żółtym Potoku buhaja 1, krów 8; w Komarnie buhaja 1, krów 8.
- b) Do obór zarodowych pół krwi: rasy Berneńsko-Simentalskiej buhajów 3, Szwyckiej 2, Oldenburskiej 1.
- c) Na zamówienia prywatne: rasy Berneńsko-Simentalskiej buhajów 14, jałówek 8; Szwyckiej buhajów 4, jałówek 4; Oldenburskiej buhajów 8, jałówkę 1.

Ogółem sprowadzono bydła rozplodowego oryginalnego sztuk 63.

Skompletowane też zostały w ciągu roku: obora zarodowa subw. w Kamiennej, bydlęm własnej obory miejscowej, wybranem przez byłego zastępcę Inspektora chowu bydła p. Kruzyńskiego, tudzież obora zarodowa w Klebanówce, po części bydlęm importowanem, po części także z miejscowej obory właściciela wybranem.

*) Tę część sprawozdania o „subw. chowu bydła rogatego“ opracował p. Władysław Zawadzki.

Stan obór zarodowych subwencyonowanych pełnej krwi jest zatem następujący:

Obór rasy krajowej nizinnej, dwie:

1. w Krzyżu, w hrabstwie Tarnowskim u J. O. księcia Sanguszk	2 buhaje,	19 krów,
2. w Lipniku u Wgo Zygmunta Łastawieckiego	1 buhaj,	15 krów.

Obór rasy Kuhlandzkiej, dwie:

3. w Ostrowie u Wgo Tadeusza Langiego	1 buhaj,	15 krów,
4. w Wiązowej u Wgo Eugeniusza Rozwadowskiego	1 buhaj,	12 krów.

Obór rasy Berneńskiej, sześć:

5. w Bukowie u Wgo Jana Obsta	1 buhaj,	10 krów,
6. w Kamiennej u Wgo Grzegorza Głuchowskiego	1 buhaj,	10 krów,
7. w Klebanówce u Wgo Tadeusza Fedorowicza	1 buhaj,	12 krów,
8. w Podhajczykach u JWgo Justyna hr. Koziebrodzkiego	1 buhaj,	7 krów,
9. w Zaleszczykach u JWgo br. Seweryna Brunickiego	1 buhaj,	10 krów,
10. w Żuklinie u Wgo Józefa Kellermana	1 buhaj,	12 krów.

Obór rasy Pinzgauskiej, trzy:

11. w Kalnikowie u Wgo Jędrzeja Orzechowicza	1 buhaj,	9 krów,
12. w Martynowie starym u JWgo Klemensa hr. Dzieduszyckiego	1 buhaj,	9 krów,
13. w Poznance hetmańskiej u Wgo Jana Viviena	2 buhaje,	10 krów.

Obór rasy Oldenburskiej, pięć:

14. w Firlejówce u Wgo Oskara Schnella	1 buhaj,	10 krów,
15. w Stojańcach u Wgo Bolesława Śmiałkowskiego	1 buhaj,	9 krów,
16. w Wykotach u Wgo Ludwika Balickiego	1 buhaj,	10 krów,
17. w Komarnie u JWgo hr. Lanckorońskiego	1 buhaj,	8 krów,
18. w Potoku Złotym u Wgo Włodzimierza Gniewosza	1 buhaj,	8 krów.

Obora rasy Ayrshire, jedna:

19. w Żurawicy u Wgo Adolfa Ebenbergera	2 buhaje,	10 krów.

Utworzenie obory dwudziestej, ostatniej, rasy Algauskiej, pozostawiono na rok bieżący.

Przychowku od powyższych obór w ciągu roku 1883 było ogółem sztuk 106, mianowicie byczków 52, cieliczek 54, a to:

- a) rasy Berneńskiej: w Zaleszczykach 2 buhajki, 1 cieliczka; w Klebanówce 2 buhajki, 1 cieliczka; w Kamiennej 2 buhajki, 4 cieliczki; w Żuklinie 3 buhajki, 5 cieliczek; w Podhajczykach 4 buhajki, 3 cieliczki; w Bukowie 3 buhajki, 4 cieliczki; razem 16 buhajków, 18 cieliczek;
- b) rasy krajowej nizinnej: w Krzyżu 2 buhajki, 1 cieliczka; w Lipniku 5 buhajków, 6 cieliczek; razem 7 buhajków, 7 cieliczek;
- c) rasy Kuhlandzkiej: w Ostrowie 8 buhajków, 5 cieliczek; w Wiązowej 6 buhajków; razem 11 buhajków, 5 cieliczek;
- d) rasy Oldenburskiej: w Wykotach 3 cieliczki; w Potoku Złotym 2 buhajki, 3 cieliczki; w Komarnie 3 buhajki, 2 cieliczki; w Firlejówce 2 buhajki, 4 cieliczki; w Stojańcach 4 buhajki, 2 cieliczki; razem 11 buhajków 14 cieliczek;
- e) rasy Pinzgauskiej: Martynów stary 1 buhajek, 5 cieliczek; Kalników 2 buhajki, 3 cieliczki; Poznanka hetmańska 4 buhajki, 2 cieliczki; razem 7 buhajków, 10 cieliczek.

Z dniem 1 Sierpnia 1883 objął posadę Inspektora chowu bydła p. Adam Konopka, w miejsce p. Kruszyńskiego, któremu stan zdrowia nie dozwolił pełnić nadal rzeczonych obowiązków. Po powrocie z Szwajcaryi i Oldenburga zajął się p. Konopka niezwłocznie lustracją tych wszystkich obór, których właściciele oznajmili gotowość utrzymywania subwencyonowanych obór zarodowych pół krwi. Na podstawie rzeczonej lustracji i wniosków Inspektora przyznał Komitet obory zarodowe pół krwi: pp. Kornelowi Suchodolskiemu w Sosnowie, Konstantemu br. Brunickiemu w Humieńcu, Stanisławowi Kopczyńskiemu w Borkach wielkich, Bolesławowi Augustynowiczowi w Kniażu, Władysławowi Tustanowskiemu w Knihyniczach, Marcelemu Masłowskiemu w Wapowcach.

Wszyscy wypożyczeni właściciele obór zarodowych pół krwi otrzymali w myśl warunków z dnia 2 Maja 1883 sprowadzone za pośrednictwem Komitetu buhaje oryginalne, z opustem 50%, od ceny zakupu i sprowadzenia.

Co do niektórych innych kandydatów, zgłaszających się o obory zarodowe pół krwi, odroczone ostateczną uchwałą do dalszej lustracji Inspektora.

Z obór zarodowych subwencyonowanych pełnej krwi zwiedził wszystkie prawie p. Konopka w tymże przeciągu czasu, mianowicie obory w Potoku Żółtym, Podhajczykach, Poznance Hetmańskiej, Klebanówce, Martynowie Starym, Stojanćach, Wykotach, Bukowie, Żurawicy, Żuklinie, Krzyżu, Lipniku, Ostrowie, Kamiennej i Zaleszczykach, — i popiętnował piętnem Komitetu, w myśl warunków z dnia 27 Stycznia i z dnia 2 Maja 1883 wszystko było do kompletu obór zarodowych subwencyonowanych pełnej i pół krwi należące, i w księgę rodowodową wciągnięte.

Zgodnie z życzeniem przez pp. właścicieli obór zarodowych objawionem, zaprowadzone zostały na wniosek Inspektora nowe formularze kwartalnych raportów, przedkładać się mających Komitetowi Tow. gosp.; dogodniejsze od dawniejszych przez to, iż obejmują wykaz stanu całej obory na jednym arkuszu. Zarazem ułożone zostały przez Inspektora blankiety kart zamówienia na przychówek obór zarodowych, celem ułatwienia sprzedaży i zakupu rzeczzonego przychowku za pośrednictwem Komitetu, tudzież prowadzenia dokładnego wykazu sztuk sprzedanych.

B. Subwencyonowane stacje buhajów dla włościan.

Stan stacyj subwencyonowanych dla włościan w roku 1883 (okres subwencyjny od 1 Października 1882, do 1 Października 1883) w poszczególnych Oddziałach Tow. gosp. był następujący:

Liczba porządkowa	O d d z i a ł	Zprzyznaczonych stacyj w roku 1882/3.		Było stacyj		Wypłacono stacyom				Ilość odlatowanych krów	U w a g a.
		zupeln.	niezup.	zupeln.	niezupeln.	zupelnym		niezupelnym			
						zł.	ct.	zł.	ct.		
1	Bełz	—	14	—	13	—	—	444	—	296	
2	Borszczów	2	10	2	8	200	—	280	50	307	
3	Bóbrka	8	—	2	—	200	—	—	—	120	
4	Brody	11	—	5	5	500	—	298	50	499	
5	Brzeżany	10	—	7	2	700	—	132	—	508	
6	Buczacz	12	—	7	2	700	—	82	50	473	
7	Horodenka	4	—	4	—	400	—	—	—	306	
8	Jarosław	30	—	19	11	1.900	—	1.100	—	1.981	
9	Kałuż	10	—	7	1	700	—	19	50	434	
10	Kołomyja	5	—	3	2	300	—	147	—	278	
11	Lwów	7	—	6	1	600	—	60	—	400	
12	Przemyśl	18	—	13	3	1.300	—	192	—	908	
13	Przemyślany	6	2	4	4	400	—	231	—	784	
14	Radziechów	8	—	1	1	100	—	64	50	103	
15	Rohatyn	8	3	6	2	600	—	129	—	481	
16	Rudki	24	—	19	1	1.900	—	21	—	1.054	
17	Sambor	9	1	5	5	500	—	250	50	467	
18	Sanok	15	—	9	2	900	—	78	—	592	
19	Stanisławów	8	4	6	4	600	—	193	50	489	
20	Stryj	8	—	3	2	100	—	132	—	268	
21	Tarnopol	18	—	6	2	600	—	78	—	616	
22	Tłumacz	4	—	4	—	400	—	—	—	240	
23	Złoczów	12	—	1	8	100	—	330	—	299	
24	Żółkiew	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
25	Gieszanów	—	12	—	12	—	—	331	50	221	
26	Delatyn	4	—	4	—	100	—	—	—	240	*)
27	Husiatyn	3	—	2	—	200	—	—	—	120	
28	Rawa	—	3	—	3	—	—	175	50	—	
Suma		245	49	145	94	14.200	—	4.806	50	12.484	**)

*) Okręgowi Delatyńskiemu dał Komitet 3 buhaje, zakupione z funduszków subwencyjnych, z obowiązkiem odlotowania na każdej stacji po 120 krów rocznie bezpłatnie, poczem buhaje staną się własnością właścicieli stacyj.

**) Nadto odlatowano na niektórych stacjach pewną liczbę krów nadobowiązkowo bezpłatnie.

Ponieważ Instrukcja z dnia 8 Września 1881, obowiązująca stacye buhajów subwencyonowanych, okazała się w praktyce niedostateczną i nasuwała rozmaite wątpliwości, wymagające ścisłego określenia, przeto Komitet Tow. gosp. uchwalił pod dniem 1 Grudnia 1883 nową Instrukcyę, obowiązującą już w okresie bieżącym.

C). Wystawy przeglądowe bydła włościańskiego i premiowanie.

Aby zachęcić włościan do starannego pielęgnowania bydła, tudzież do jak najliczniejszego korzystania ze stacyj subwencyonowanych buhajów, postanowił Komitet urządzać co roku z wiosną we wszystkich Oddziałach Tow. gospodarskiego po miastach powiatowych kolejno wystawy przeglądowe bydła włościańskiego połączone z premiowaniem, i użyć na to przeznaczoną pozostałą z dwóch lat poprzednich subwencyę w kwocie 9000 zł. Tym celem uchwalił Komitet pod dniem 29 Kwietnia 1883 program wystaw i Instrukcyę dla komisji sędziów, i rozesłał takowe Radom wszystkich Oddziałów tudzież pp. Delegatom Tow. gosp. z wezwaniem, aby się zajęli urządzeniem wystaw rzeczonych w swoich powiatach. Skutkiem tego odbyło się w ciągu roku 1883 ogółem 18 wystaw przeglądowych bydła włościańskiego, których wynik, jak świadczy poniżej umieszczone zestawienie, okazał się bardzo pożytecznym; włościanie bowiem, którzy początkowo ociągali się z przyprowadzaniem bydła swego na te wystawy, przekonawszy się o korzyściach odniesionych z premiowania, pozbyli się wnet początkowych obaw i wątpliwości — i coraz chętniej przy obudzonem współzawodnictwie spieszą z swem bydłem na wystawy, w nadziei otrzymania premij. Wyjątkowo na usilne nalegania niektórych Oddziałów, zezwolił Komitet w roku ubiegłym na urządzenie wystaw przeglądowych w jesieni, tam gdzie niepodobna było wcześniej niezbędnych ukończyć przygotowań do wprowadzenia w życie powziętego zamiaru, z rozmaitemi zwłaszcza na pierwszym kroku połączonego trudnościami. Na przyszły rok wszakże uchwalił Komitet ściśle przestrzegać tego, aby wystawy przeglądowe odbywały się z wiosną, w ciągu miesiąca Maja i Czerwca, albowiem w tej porze tylko uczyniony przegląd daje rzeczywistą miarę dobrej zimowli i staranności właściciela o bydło.

Tym celem rozesłał już Komitet zeszłej jesieni okólnik do wszystkich Oddziałów i Delegatów Tow. gosp. z zapytaniem, czyli i gdzie życzą sobie na wiosnę bieżącego roku urządzać wystawy przeglądowe, aby na podstawie tych odpowiedzi obmyśleć systematyczny, wszystkie powiaty kolejno obejmujący program tychże wystaw. Na okólnik pomieniony odpowiedziało w oznaczonym terminie do 15 Grudnia z. r. czternaście Oddziałów, ubiegając się o subwencyę na 25 ogółem biorąc wystaw powiatowych włościańskich, połączonych z premiowaniem.

W roku 1883 wydano z funduszu subwencyjnego na premiowanie bydła na poszczególnych wystawach kwoty następujące, mianowicie:

W Cieszanowie 300 zł., w Żółkwi 90 zł., w Pzemyślu 250 zł., w Gródku 260 zł., w Kołomyi 125 zł., w Stryju 170 zł., w Stanisławowie 300 zł., w Tłustem 225 zł., w Rudkach 285 zł., w Trembowli 300 zł., w Złoczowie 250 zł., w Pomorzanach 250 zł., w Sądowej-Wiszni 195 zł., w Przemyślanach 45 zł., w Glinianach 169 zł., w Czortkowie 280 zł., w Grzymałowie 120 zł., w Lubaczowie 301 zł.

Razem wzięwszy, premiowano zatem w roku bieżącym na urządzonych staraniem Towarzystwa gospodarskiego we wschodnich powiatach kraju ośmnastu wystawach przeglądowych bydła włościańskiego: 23 buhaje, 189 krów, 89 jałówek, 35 cieląt i 37 wołów — ogółem 370 sztuk bydła rozplodowego i roboczego, na co wydano 3915 zł., którą to kwotę straciwszy od ogólnej na ten cel przeniesionej z lat poprzednich subwencyi w kwocie 9000 zł. pozostaje do rozporządzenia na premiowanie bydła włościańskiego w r. bieżącym jeszcze 5085 zł.

Początkowo zniewolone były komisye sędziów, być bardzo pobłażliwemi w ocenieniu i premiowaniu bydła na wystawy przeglądowe przyprowadzonego, aby nie zniechęcać i nie odstraszać włościan, niepojmujących celu i korzyści wystaw tego rodzaju. Obecnie jednak, gdy niedowierzenie początkowe zostało już przełamane, będzie można ściśle przestrzegać Instrukcyi Komitetu z d. 29 Kwietnia 1883 — i doprowadzić do tego, aby premiowane było tylko bydło po buhajach subwencyonowanych; co pożyteczność subwencyonowania tychże wielce rozszerzy, zniewalając włościan do korzystania z nich, w widokach otrzymania premji za przychówek.

Na zakończenie powyższego sprawozdania z obrotu funduszy subwencyjnych na podniesienie chowu bydła, wypada jeszcze wzmiankować, że Komitet zwrócił także uwagę na udoskonalenie wyrobu nabiału w kraju, w którym to celu wysłał z wiosną 1883 stypendystę Juliana Granowskiego, do szkoły mleczarstwa prof. Fleischmana w Raden w W. X. Meklemburskiem, gdzie rzeczony stypendysta obznajomił się w przeciągu czteromiesięcznej tamże nauki teoretycznie i praktycznie z najnowszymi postępowymi sposobami obchodzenia się z nabiałem.

II. Subwencya chowu owiec i trzody chlewnej.

Z otrzymanej w r. 1883 subwencji 700 zł. na podniesienie chowu owiec i trzody chlewnej, przeznaczył Komitet: a) na owce 200 zł.; b) na trzodę chlewną 500 zł.

Z subwencji pierwszej na owce korzystał w ubiegłym okresie tylko jeden Oddział Tarnopolski, dla którego zakupiono (w skutek wniesionego zgłoszenia) barana rasy Cotswold w skarbie Tłumackim za cenę 155 zł. Zgłoszenie zaś z Oddziału Lwowskiego pozostaje jeszcze do załatwienia.

Inne Oddziały, pomimo dwukrotnego wezwania z dnia 28 Stycznia i 5 Czerwca, nie zgłosiły się wcale, lub zrzekły się subwencji — z czego wnosić należy, że zamiłowanie do chowu owiec u nas coraz bardziej upada.

Pozostałość wynosi z końcem roku 307 zł. 88 ct.

Z wyżej wykazanej zaś subwencji drugiej na trzodę chlewną postanowił Komitet przeznaczyć 250 zł. na podniesienie chowu trzody w ogóle, a 250 zł. na premiowanie trzody czystej rasy krajowej, stanowiąc 5 premii po 50 zł. — i kładąc to zastrzeżenie, że premiowane będą te trzody tylko, w których znajdują się sztuki ważące 125 kilogr. przy zwykłym utrzymaniu, z wykluczeniem tuczonych. O decyzji tej zawiadomiono Oddziały i wezwano je do nadsyłania zgłoszeń i propozycji.

Pozostaje nam jeszcze uzupełnić sprawozdanie z użycia subwencji zeszłorocznej.

Zamówione u p. Funcha w Loy pod Rastede 2 pary prosiąt rasy Poland-Chine nadeszły 24 Sierpnia, i oddane zostały pp. Sewerynowi Henzlowi i Janowi Breuerow z warunkiem, iż przez dwa lata oddawać mają do rozporządzenia Komitetu jedną czwartą część przychowku po odchowaniu trzech miesięcznym.

Z subwencji tej zakupiono też 24 egz. uwieńczonego nagrodą Towarzystwa rolniczego Krakowskiego dziełka p. Stanisława Baranowskiego „o chowie trzody chlewnej“, i rozesłano Oddziałom — a Oddziałowi Stryjskiemu udzielono 50 zł. subwencji na trzodę, z czego już złożył sprawozdanie — również jak i Oddział Rohatyński z udzielonej mu subwencji 1881 roku. Oddział zaś Złoczowski przyznana mu jeszcze w r. 1882 subwencję, podniósł dopiero w roku bieżącym.

III. Subwencya pszczelnictwa.

Podniesioną subwencję 150 zł. uchwalił Komitet przeznaczyć na następujące cele: a) 100 zł. na zakupno wydanej staraniem „Macierzy polskiej“ broszurki o pszczelnictwie Dr. Kazimierza Krasickiego, do rozdania pomiędzy nauczycieli szkół ludowych — b) 50 zł. na premie pszczelnicze rozdać się mające na projektowanej wystawie okręgowej ziemi Bełzkiej.

Za kwotę pierwszą zakupiono 500 egz. rzeczonych broszurek — a Oddziały wezwano, iżby podały Komitetowi ilość potrzebnych broszurek, poczem repartycja nastąpi. Również zawiadomiono Oddział Bełzki o powyższej uchwale, stanowiąc trzy premie — dwie po 20 zł. a jedną na 10 zł. Pozostałość subwencji (po odliczeniu kwot powyższych) wynosi 31 zł. 54 ct.

IV. Subwencya produkoyi roślin.

Subwencya ta wynosiła w r. 1883 (jak wykazano wyżej) 800 zł. — z których przeznaczył Komitet: 500 zł. na cele sadownicze, a 300 zł. na zakupno nasienia lnu.

Co do użycia subwencji pierwszej nie powziął Komitet żadnej decyzji, lecz postanowił odnieść się wpierw do Oddziałów z zapytaniem, jak możnaby użyć tego funduszu w sposób rozleglejszy i skuteczniejszy niż dotąd. Odnośne wezwanie odeszło do Oddziałów — i zgłoszenia już wpływają.

Celem zaś zużycia subwencji drugiej, która wraz z pozostałością wynosi 474 zł. 36 ct. ogłosił Komitet swe pośrednictwo w sprowadzeniu nasienia oryginalnego lnu Rygskiego i Parnawskiego po cenie pełnej dla plantatorów większych, a po cenie niższej 50 ct. od garnca dla plantatorów mniejszych — i otrzymał zgłoszeń na 20 beczek, które się sprowadzą niebawem.

Zdać nam jeszcze sprawę należy z użycia subwencji z r. 1882 na nasiona pastewne (500 zł.) i na nasienia lnu (150 zł.); o wypłaceniu bowiem 300 zł. Zakładowi pomologicznemu w Brzeżanach wzmiankowaliśmy już w poprzednim sprawozdaniu na str. 14.

Z subwencji na nasiona pastewne wypłacono Oddziałowi Buczackiemu 225 zł. 40 ct. na kupno 200 kilogr. lucerny, zaś OO. Przemyskiemu i Jarosławskiemu po 50 zł. — razem wydano 325 zł. 40 ct., a pozostałość tejże subwencji wynosi 174 zł. 60 ct.

Nasienia zaś lnu na zasiew 1883 r. sprowadzono 44 beczek lnu Rygskiego a 1 Parnawskiego, z których przypadło: 35 beczek dla Rady powiatowej Gorlickiej, 2 beczki dla szkoły Gródeckiej, 1 beczka dla Oddziału Kołomyjskiego — a pozostałych 6 beczek rozdano w mniejszych ilościach pomiędzy 27 plantatorów.

V. Subwencya na zadrzewienie.

Przyznana jeszcze w r. 1882 a podniesiona w r. 1883 subwencya 350 zł. na zadrzewienie, użył Komitet na cele już w zeszłorocznym sprawozdaniu (str. 15) wyknięte, t. j. na zalesienie piasków lotnych w powiecie Jarosławskim i w niektórych gminach powiatu Cieszanowskiego — oddając ją do dyspozycji nadzorującego też roboty Delegata Wys. Wydziału krajowego JO. X. Jerzego Czartoryskiego — z zastrzeżeniem złożenia rachunków i sprawozdania.

Rachunków jeszcze Komitet nie otrzymał, lecz z przedłożonego przez Delegata sprawozdania okazuje się, iż przestrzeń zalesionych tamże (przy pomocy subwencji krajowej i państwowej) w ciągu r. 1883 piasków lotnych wynosi 59½ morgów, t. j. około piątej części całego obszaru lotnych piasków w okręgu roboczym Jarosławskim.

Szczegółowo zalesiono w powiecie Jarosławskim w gminach: Cieplice 4 morgi, Korzenica 4 m., Krasne 7½ m., Leżachów 4¼ m., Majdan 4½ m., Mołodycz 16 m., Nowa Grobla 3½ m., Rudka 8 m.; zaś w powiecie Cieszanowskim w gminach: Sucha wola, Kozaki, Hnaty i Soliły 7¾ m. — Na ożeńdzenie zużyto 44½ kóp łąt, na przykrycie 218 fur gałęzi — a szkółek leśnych założono 9, w powiecie Jarosławskim na przestrzeni 2118 sążni kwadratowych.

Również otrzymał Komitet sprawozdanie od c. k. radcy lasowego p. Gustawa Lettnera o dokonaniem w r. 1883 zalesieniu lotnych piasków i nieużytków w gminie Gliniany, na który to cel przeznaczył Komitet w r. 1880 kwotę 150 zł. Zalesiono tamże ogółem przeszło 24 morgów.

Wraz z sprawozdaniami otrzymał Komitet preliminarze robót na rok 1884 — które zużyje do umotywowania zażądanej na r. 1884 subwencji w sumie 2000 zł., spodziewając się jej uzyskania tem bardziej iż w r. 1883 W. Ministerstwo nie udzieliło żadnej na ten cel subwencji.

Przedłożone Ministerstwu rachunki z użycia udzielonej w r. 1882 dla okręgu Jarosławskiego subwencji 200 zł. zyskały zatwierdzenie — a sprawa wypłaty przyznanego dla Mościsk zasiłku jest właśnie w toku załatwienia.

221. Józ.

VI. Subwencya Wystaw.

Na cele wystaw zarezerwowało c. k. Ministerstwo 1000 zlr., z których wszakże wypłaciło tylko 300 zlr. — a to dla wystawy chmielu w Lwowie, zatwierdzając zarazem plan Komitetu, aby z kwoty tej użyto 100 zlr. na urządzenie wystawy, a 200 zlr. na nagrody pieniężne dla chmielarzy premiiowanych chmielarń. Przedstawienie zaś Komitetu, aby resztę 700 zlr. przeznaczyć dla projektowanej wystawy Bełzkiej, przyjęło wprawdzie przychylnie Ministerstwo, lecz jej nie wypłaciło z powodu odroczenia wystawy.

Rzeczona wystawa chmielu odbyła się wraz z V. Targiem zbożowym dnia 25 i 26 Września we Lwowie w sali ratuszowej. Udział w niej wzięło 38 wystawców z 41 okazami. Komisya sędziów, złożona z pp. Stanisława hr. Badeniego, Roberta Domsa, Józefa Gizowskiego, Ignacego Russmana, Jana Steinera i prof. Tynieckiego, oceniała przedłożone jej próbki bezimiennie (i tylko numerem porządkowym oznaczone) według szlachetności, obfitości, i jakości mączki tudzież jakości zbioru, punktami — przyjmując cyfrę 5, jako najwyższą ilość punktów.

Najwyższą ilość punktów (15) otrzymali: 1. ks. Adam Sapięha za chmiel z Krasiczyna; 2. Państwo Brody za chmiel z folwarku Koniuszkowa — i tym przyznano dyplom honorowy jako nagrodę I., a odnośnym chmielarzom po 50 zlr. nagrody pieniężnej.

Najbardziej zbliżoną ilość punktów (12—10) otrzymali pp. 1. Władysław Rozwadowski z Dębicy; 2. Henryk hr. Łączyński z Kutkorza; 3. Bolesław Wierchlejski z Kabarowiec; 4. Wilhelm hr. Siemiński-Lewicki z Pawłosiowa — i tym przyznano listy pochwalne jako nagrodę II., a odnośnym chmielarzom po 25 zlr. nagrody pieniężnej; wreszcie:

Listy uznania jako nagrodę III., na podstawie 9 przyznaných punktów, otrzymali: pp. Edward Jędrzejowicz, Konstanty Bobczyński, Exc. Alfred hr. Potocki, Adam książę Lubomirski, Stanisław Żeleński, Karol hr. Scipio, Zgażdźnińscy, Józef Gizowski, Bolesław Śmiałowski, Adam Krajewski i Aleksander Szczepański. Przyczem nadmienić jeszcze należy, iż Ludwik hr. Krasiński z Rohatyna o nagrodę się nie ubiegał.

Przyznane nagrody honorowe i premie pieniężne doręczone zostały, a sprawozdanie z odbytej wystawy przedłożono Wys. Ministerstwu.

Przechodzimy do Targu zbożowego, piątego z kolei, który także poniekąd do wystaw zaliczyć można. Odbył on się w czasie wyżej oznaczonym bez subwencji żadnej, gdyż nawet na przyobiecany już przez gminę miasta Lwowa zasiłek zrezygnowano, albowiem przychody z kart wstępu i najęcia stołów nie tylko pokryły wydatki wszelkie, ale nadto pozostała jeszcze nadwyżka w kwocie 146 zlr. 54 et., którą przechowuje Komitet do rozporządzenia na rok przyszły.

Dowodem to najlepszym, że targi te już się ustalają, a zarazem odpowiedzią najmówniejszą na owe krytyki nieuzasadnione, z którymi się Komitet i prywatnie i publicznie czasami spotyka. Na Targ Wiedeński zamianowano delegatem p. Schellenberga.

Wspomnieć nam jeszcze należy o wystawach obcych, w których brał udział Komitet przez delegatów swoich. Na wystawę bydła w Rzeszowie zamianował delegatem członka Komitetu p. Józefa Borowskiego; na wystawę w Wieliczce p. Tadeusza Langiego; na wystawę rolniczą w Kijowie p. Adama Ostaszewskiego; na wystawę chmielu w Zateczu (w której wzięło udział Towarzystwo nasze przez wysłanie 12 próbek chmielu z wystawy tutejszej) zamianowano delegatem

członka Komitetu i przewodniczącego Sekcji chmielowej p. Józefa Gizowskiego; wreszcie na wystawę w Nicei p. Władysława Majewskiego. Pośredniczył też Komitet w wyjednananiu wystawcom tutejszym rychlejszego nadesłania przyznanych im nagród na wystawie Tryesteńskiej za produkta nabiałowe; dla wystawy ogrodniczej we Lwowie wyjednał u Ministerstwa 5 medali srebrnych i 5 brązowych, a dla wystawy pszczelniczej w Strusowie 8 medali srebrnych i 9 brązowych.

Kończąc dział subwencyjny nadmieniamy jeszcze, iż z użycia udzielonych w r. 1882 subwencyj złożył Komitet Ministerstwu udokumentowane rachunki tak z działu I., jakoteż II. i uzyskał absolutoryum z wyjątkiem działu chowu bydła, na które rezolucya nadejdzie osobno.

Przedłożono też wnioski subwencyjne na rok 1884; zażądano na Dział I. t. j. na cele naukowe i statystykę 14560 złr., a na Dział II. t. j. na chów zwierząt, produkcję roślin i wystawy 60300 złr., razem 74860 złr. w. a.

Przechodzimy do uchwał ostatniej Rady Ogólnej. W załatwieniu tychże:

Przesłano na ręce Prezesa Koła polskiego — do poparcia — uchwały, zapadłe w przedmiocie zaprojektowanych przez Rząd nowych podatków bezpośrednich.

Wniesiono podanie do Namiestnictwa przeciwko obecnie praktykowanemu piętnowaniu bydła, i proszono o zmiany.

Udzielono delegatom na kongres rolniczy (pp. Hausnerowi, Pilatowi, Jaworskiemu i hr. Stadnickiemu) powzięte rezolucyje w celu uregulowania wód i zalesienia gór; a delegatom na kongres leśny (pp. Smarzewskiemu i Pilatowi) rezolucyje w sprawie państwowego nadzoru nad lasami.

Wniesiono podanie do c. k. Ministerstwa skarbu, że niezłatwienie memoriału 80 posłów co do niesłusznego rozkładu podatku zaniepokoiło powiaty interesowane, i proszono o rychłe załatwienie.

Wezwano Towarzystwo rolnicze Krakowskie do wspólnego działania w sprawie emigracyi ludu wiejskiego i pytano, czy byłoby skłonne wnieść także od siebie podanie do Rządu.

Rozesłano okólnik do Oddziałów w sprawie kwestyi roboczej z dołączeniem głównych postanowień ustawy Rumuńskiej co do kontraktu z robotnikami, prosząc o opinię.

Zawiadomiono Oddziały o uchwale zapadłej co do wniosku p. Cieleckiego o zmianę statutu — a wnioskodawców (pp. Bobczyńskiego i Lenkiewicza) o uchwale zapadłej co do redukcji targów.

Wezwano Oddziały do dania opinii w sprawie pasa granicznego — jakoteż w sprawie wniosku Oddziału Jarosławskiego co do zakładania wzorowych gospodarstw włościańskich subwencyonowanych.

Zawiązana z uchwały Rady Ogólnej Sekcyja chmielu wypracowała regulamin i wzór terminatki, które odbite rozesłano wraz z sprawozdaniem Sekcyi wszystkim członkom Sekcyi chmielu. Wreszcie — pomijając inne pomniejszej wagi uchwały:

Wniósł Komitet (w dopełnieniu uchwał Rady Ogólnej, a w poparciu memoriału Oddziału Tarnopolskiego) podanie do Koła polskiego w sprawie zaprojektowanego przez Rząd nowego opodatkowania gorzelń, prosząc o dołożenie starań:

1) aby podwyższenie ryczałtu zupełnie zaniechane zostało;

2) aby, jeżeli wprowadzenie aparatów mierniczych usunąć się nie da, wszystkie gorzelnie — które stanowią integralną część gospodarstwa, przerabiają przeważnie produkta własne i w których na każdy hektolitr kadzi fermentacyjnej przypada najmniej 5 hektarów roli i łąk — uważane były bez względu na objętość kadzi fermentacyjnych za gorzelnie rolnicze, i tymże przyznano ryczałt, zatrzymując i nadal opust teraz przyznany gorzelniom mniejszym niż 45, względnie 35 hektolitrów;

3) aby sprawa podatku gorzelnianego na dłuższy przeciąg czasu załatwioną została stanowczo — wreszcie :

4) aby niektóre przepisy dla właścicieli gorzelń uciążliwe, a do podwyższenia dochodów skarbowych nie przyczyniające się, usunięte lub zmienione zostały.

Z innych ważniejszych spraw i czynności wymieniamy :

Ponaglono dwukrotnie sprawę założenia szkoły rolniczej w Horodence tak u Wys Rządu jakoteż u Wydziału krajowego — a zażądane przez Ministerstwo wyjaśnienia i deklaracye co do zapisów dla tejże szkoły, udzielono Namiestnictwu.

Przedłożono Namiestnictwu podanie Oddziału Przemyskiego, aby w czasie żniw w Lipcu i Sierpniu zaniechane zostały roboty fortyfikacyjne w Przemysłu — z poparciem i prośbą o wyjednanie możliwych uwzględnień.

Udzielono opinii Wydziałowi krajowemu w sprawie dachów ogniotrwałych wynalazku p. Cypryana Ciepanowskiego.

Poparto podanie Oddziału Sanockiego o rozszerzenie ramp i przejazdów, z 3 metrów na 4 metry na kolei transwersalnej.

Poczyniono kroki u Wydziału krajowego o przedruk instrukcyi „tępienia kornika świerkowego“ celem bezpłatnego rozdania — a Namiestnictwu dano zezwolenie na ogłoszenie drukiem sprawozdania naszego z r. 1882, w przedmiocie reformy prawa dziedziczenia włościńskich posiadłości gospodarskich.

Dano zezwolenie Wydziałowi krajowemu na zaciągnięcie pożyczki na Dublany w sumie 11.600 zł., w Towarzystwie kredytowem.

Nadesłaną w darze od Dra Nowickiego mapę rozsiedlenia ryb w Galicyi w 24 egz. rozesłano wszystkim Oddziałom, a na koszt wydawnictwa objaśniającego tekstu do niej (do rozdania bezpłatnego) przyznano z funduszków Towarzystwa 50 zł. zasiłku, które wszakże Dr. Nowicki zwrócił, gdyż przyznana przez Wydział kraj. na przedstawienie Komitetu subwencya, wynosząca również tylko 50 zł., nie starczyła na pokrycie kosztów wydawnictwa — skutkiem czego postanowił Komitet starać się przez jednego z członków swoich o wyjednanie odpowiedniego zasiłku u W. Sejmu.

Urządzono w roku ubiegłym II seryę jarmarków wiosennych na konie — a to bez wszelkiej pomocy, gdyż Ministerstwo subwencyi odmówiło.

Przeprowadzono w 6 miejscowościach uprawę próbną gruboziarnistej pszenicy wąsatki tak zwanej „Grannen - Weizen“, nadesłanej nam na ten cel ze Zborowa w Czechach od p. Rambouseka — również próbę z nadesłanemi nam ztamtąd kartoflami, wyprodukowanemi z nasienia, w 12 miejscowościach.

Poparto podanie Towarzystwa Krakowskiego do Ministerstwa rolnictwa o uregulowanie rybołostwa w wodach nadgranicznych, tudzież u uwzględnienie interesów rybactwa i uprawionych do rybołostwa przy udzielaniu koncesyi na spław drzewa.

Rozesłano ustawę rybacką wraz z odnośnem rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa wszystkim Oddziałom — z prośbą o czuwanie nad wykonaniem ustawy.

Popierano też Towarzystwo rybackie we wszystkich czynnościach, a na konferencyę rybacką w Dreźnie wydelegowano Dra Nowickiego.

Bankowi krajowemu przedstawiono listę 12 kandydatów na cenzorów — a członkami komisji wyborczej do przeprowadzenia wyborów do Rady giełdowej zamianowano pp. Grossa i Schellenberga, a jako zastępcę p. Jana Breuera.

Zawiadomiono Wydział krajowy o odbyć się mającym kursie praktycznym nawodnienia łąk w Nachodzie (w Czechach), i zwrócono uwagę, czyby nie zechciał wysłać tamże kilku uczniów szkoły parobków, dla wykształcenia ich na podmajstrzych.

Na przedstawienie Oddziału Stanisławowskiego przesłano wyroby snycerskie 12-letniego Bodnara do Rymanowa, i proszono o przyjęcie go do szkoły.

Idąc w pomoc Towarzystwu zaliczkowemu w Birczy, które pragnąc rozpowszechnić tamże uprawę wierzby koszykarskiej i chmielu, i dopomóż ludności w korzystniejszym zbywaniu dobowanej tamże w wielkich ilościach farby „santinobrem“ zwanej, przesłano 5 egz. broszury prof. Tynieckiego „o uprawie wierzby koszykarskiej“, a 2 egz. rękopisu tegoż „o uprawie chmielu“; po zbadaniu zaś nadesłanego okazu farby zajmie się Komitet wyszukaniem lepszych źródeł zbytu dla tejże farby.

W sprawie zaprojektowanych przez Ministerstwo roln. 2 stypendyów (po 200—300 zł.) do Kleczy górnej, dla przyuczenia się produkcji nasion pastewnych, opiniowano — aby w miejsce tych 2 stypendyów utworzono jedno w kwocie 500—600 zł. na wysłanie odpowiednio ukwalifikowanego stypendysty za granicę Galicyi, na naukę uprawy nasion pastewnych i warzywnych, — z obowiązkiem złożenia następnie sprawozdania, któreby służyć mogło za podręcznik tejże nauki.

Poruszono też, czyby w Dublinach nie dał się przełożyć kurs gorzelniczy na czas dogodniejszy dla gorzelników, mianowicie na czas od 15 Czerwca do 15 Września — otrzymano jednak wyjaśnienie, że jest to niemożliwem, gdyż w czasie tym brakłoby prelegentów.

Po sprawdzeniu należytem skuteczności metody leczenia p. Dyhdalewicza na zarazę śledziony u koni i bydła, przez szczepienie i lekarstwa prezerwatywne, wniesiono petycję jego do Sejmu o nabycie tego wynalazku na rzecz kraju (z uchwały Komitetu) na ręce X. Prezesa.

Stypendyum hr. Krasickiego o 100 zł. rocznie nadano uczniowi szkoły Dublańskiej Witosławskiemu — a na stypendya hr. Stadnickiej o 315 zł. i 210 zł. przedstawiono uczniów tejże szkoły Bienkowskiego i Rudkiewicza.

Przedłożono też kuratorom fundacyj stypendyjnych hr. Stadnickiej i ś. p. Maciąga wykaz wszystkich stypendystów od wejścia tych fundacyj w życie po koniec Grudnia 1882 — z którego się okazuje, że z fundacyi hr. Stadnickiej wypłacono przez lat 27½, 17325 zł. 39 stypendystom, a z fundacyi ś. p. Maciąga wypłacono przez lat 22½, 19675 zł. 44 stypendystom.

W sprawie korczunków złożono relacje: co do korczunków w Żulinie, w Kawsku, w Błyszczwodach, w Skwarzawie i Kupiczwoli — a zamianowano delegatów do rozpraw korczunkowych w Laszkach murowanych, Kukizowie, Glinnej, Nawaryi i w Znachorzycach.

Jak zwykle, tak i w roku ubiegłym przedstawiono Namiestnictwu kandydatów na egzaminatorów do egzaminów rządowych z leśnictwa — jakoteż udzielono materiały do szematyzmu.

Dla członków udających się na Walne Zgromadzenie Rady Ogólnej i na Targ zbożowy wyjednano obniżenia kolejowe — a dla dwóch członków obniżenie cen przewozu robotników gospodarskich.

Brał też Komitet udział w kongresie rolniczym, który się odbył w Marcu r. z., i w kongresie leśnym — jakoteż w 13 Walnych Zgromadzeniach Towarzystw bratnich. Przewodniczącym stałego Wydziału kongresu rolniczego obrany został ponownie nasz Prezes, X. Adam Sapięha.

Do wiadomości wreszcie podaje Komitet, iż jest już nietylko nadzieja ale prawdopodobieństwo wszelkie, że sprawa produkcji i sprzedaży soli bydłowej pomyślnie nareszcie rozwiązana zostanie. Zawiadomiła nas o tem c. k. Dyrekcya skarbowa — a z końcem Stycznia b. r. otrzymaliśmy wezwanie, aby przedstawić kilku gospodarzy, którymby wyprodukowane z rozkazu JE. p. Ministra skarbu zbiory tejże soli bydłowej (po 9 okazów a 2 klg. każdy) do przeprowadzenia prób według instrukcyi osobnej oddane być mogły. Imiona tych gospodarzy podaliśmy — i właśnie odbieramy zawiadomienie c. k. Dyrekcji skarbowej, że poleciła Zarządowi salinarnemu w Wieliczce przesłać bezzwłocznie wskazanym przez nas trzem właścicielom ziemskim po 4 zbiorki tejże soli bydłowej.

Z życia Oddziałów dają najlepszy obraz tu dołączone sprawozdania, które tym razem od wszystkich Oddziałów bez wyjątku nadeszły.

Zaznaczymy tylko, iż w trzech Oddziałach przy dokonanych wyborach zmieniono przewodnictwo. Przewodniczącym w Oddziale Bełzkim został zamianowany, po ustąpieniu p. Jana Dworzaka, p. Michał Falkowski; w Oddziale Rohatyńskim po ustąpieniu p. Jakóba Bittnera p. Stanisław hr. Krasicki — a w Oddziale Sanockim w miejsce p. Antoniego Gniewosza p. Zygmunt Janowski.

Do wiadomości wreszcie podaje **Komitet**, iż przybrał do grona swego przez kooptację dwóch członków: dyrektora kraj. Szkół rolniczych w Dublanach p. Władysława Lubomęskiego i profesora c. k. Szkoły weterynaryi we Lwowie p. Barańskiego. Uchwalił też na posiedzeniu swoim dnia 7 Lipca odbywać stałe posiedzenia każdej pierwszej Soboty w miesiącu.

W **etacie kancelaryi** zaszła ta zmiana, iż dotychczasowego pomocnika w Oddziale chowu była p. Władysława Zawadzkiego przyjęto na etat Towarzystwa. Posiedzeń odbył **Komitet** 22. — Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa, jakoteż ankietę w sprawie chowu koni odroczone.

Protokół podawczy liczył 2555 exhibitów — a **ruch kasowy** wynosił ogółem 433.555 zł. 66 ct. — t. j. 216.777 zł. 83 ct. w przychodzie, a 214.962 zł. 25 ct. w rozchodzie, zapas z końcem 1883 r. 1815 wynosił zł. 58 ct.

Z Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego.

Lwów 15 Lutego 1884.

Prezes :

Adam Sapięha.

Sekretarz i sprawozdawca :

Józef Greliński.

SPRAWOZDANIA

Oddziałów c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic.

z ważniejszych ich czynności i stanu funduszków

za rok 1883.

I. Oddział Bełzki.

Oddział liczy obecnie 50 członków, wkładki uiszczone wynosiły 171 złr. w. a.

W roku 1883 odbyto dwa Ogólne Zgromadzenia i cztery posiedzenia Wydziału Oddziałowego, na których stosownie do postanowień Świetnego Komitetu, przedłożono następujące sprawy: *a)* sprawę poleconego kwestyonarza w sprawie uregulowania stosunków czeladzi i robotników wiejskich; *b)* tworzenia obór zarodowych pół krwi; *c)* projektu ustawy ochronnej bydła rogatego, wniesionej przez p. Tadeusza Fedorowicza; *d)* sprawę wysłania czeladników kowalskich do szkoły kucia koni; *e)* zakupna jagniąt w Tłumaczu; tudzież *f)* powiadomiono członków Oddziału o innych postanowieniach Świetnego Komitetu.

Starano się też usilnie o wystawę przeglądową bydła włościańskiego, lecz mimo okólnika c. k. Starostwa do 90 gmin rozesłanego, nie przysłała ona do skutku, i odroczoną została do roku przyszłego, na którą zażądano od Komitetu 500 złr. subwencji.

W roku też 1884 odbędzie się wystawa rolnicza okręgowa ziemi Bełzkiej, urządzona staraniem Oddziału. Projekt programu i kosztorysu przedłożono Komitetowi, a Komitet zażądał od Ministerstwa 700 złr. subwencji — a z funduszków jakie posiadał, przeznaczył 50 złr. na premie pszczelnicze.

Z innych czynności wymieniamy:

Sprowadzono 20 egzemplarzy statutu kółek rolniczych, celem rozdania między ludzi wybitnych.

Utrzymywano 13 stacyj buhajów, na których odlatowano 296 krów włościańskich.

Przedłożono też na rok 1884 zebrane deklaracje od 13 właścicieli stacyj buhajów, według których 421 krów włościańskich w r. 1884 odlatowane być mają.

Zamierzono zakupić małe byczki berneńskie i rozdać między członków z wkładkami niezalegających, lecz z przyczyny wystawy od tego wniosku odstąpiono.

Aby włościanie przy sprzedaży bydła nie byli wyzyskiwani, powzięto zamiar zakupna wagi bydłowej — która też służyć ma na wystawie dla uwidocznienia wagi przedstawionego bydła.

Wreszcie na wezwanie c. k. Starostwa wysłano Delegata do komisji korczunkowych w dwóch miejscowościach.

Obrót kasowy przedstawia w przychodzie 632 złr. 90 ct. w. a., w rozchodzie 134 złr. 37 ct. w. a., pozostaje więc w kasie 498 złr. 63 ct. w. a.

II. Oddział Borszczowski.

Z ważniejszych czynności, jakimi się Oddział Borszczowski w r. 1883 zajmował, były następujące:

Odbył tegoż roku jedno Walne Zgromadzenie, na którem szczególniejszą poświęcono uwagę uregulowaniu stacyi subwencyonowanych buhajów, jakoteż i ras rozplodników. — Obradowano nad kwestyą zaprowadzenia stacyj subwencyonowanych ogierów dla użytku włościan, oraz i nad plantacyą tytuniową.

Udzielił, po należytem zbadaniu przedmiotu na miejscu, c. k. Starostwu przychylną opinię co do mających się wykarczować w powiecie 17 morg. 1082 kwadr. sążni lasu, w zamian za 22 morg. 584 kwadr. sążni nieużytków pod kulturę leśną oddanych.

W ustanowionych ośmiu stacyach subwencyonowanych buhajów, w ciągu roku 1883 zostało odlatowanych 307 krów włościańskich — odlatowano zatem o 67 krów więcej, aniżeli w roku 1882.; przeto mimo niechęci włościan, przez rozgłaszanie niechętnych nam: że im później cielęta po subwencyonowanych rozplodnikach zabierane będą i t. p., niechęć ta czem raz więcej ustaje, a nawet wiele gmin odnosi się do Rady Oddziału z prośbami o zaprowadzenie tamże jeszcze nieistniejących stacyj, którym to żądaniom dla braku funduszków jak i rozplodników zadość uczynić nie można było.

Obrót kasowy wykazuje w przychodzie 1.869 złr. 81 ct., w rozchodzie 1.644 złr. 78 ct. w. a., pozostaje zatem w kasie z dniem 31 Grudnia 1883 r. 225 złr. 3 ct. w. a.

III. Oddział Bóbrecki.

Oddział Bóbrecki liczył w roku 1883 członków 36, z wkładką roczną 220 złr. 40 ct. w. a.; dwóch członków uwolnionych od wkładki.

Oddział odbył w ciągu roku 3 Walne Zgromadzenia członków, a Rada Oddziału 3 posiedzenia. Według protokołu podawczego załatwiono 76 korespondencyj.

Ważniejsze czynności Oddziału były:

Rada Oddziału wyznaczyła i rozdała sześć stacyj subwencyonowanych buhajów.

Na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia dnia 3 Lipca odbytego, Rada Oddziału wysłała memoriał do Wysokiego Wydziału Krajowego, żądający przydzielenia sądu powiatowego w Bóbrce i Chodorowie do sądu krajowego we Lwowie, z prośbą o poparcie tej sprawy w Sejmie.

Oddział urządził we Wrześniu 1883 roku kurs kucia koni — i kurs trwał 8 dni; słuchaczów było 17. Po odbyciu egzaminu, sześciu najzdolniejszych kowali otrzymało nagrody w pieniądzach i narzędziach kowalskich do kucia koni. Fundusz stanowiła subwencya za pośrednictwem Komitetu centralnego otrzymana w kwocie 300 złr., jakoteż dar Wielmożnego Jana Czaykowskiego ofiarowany w kwocie 50 złr. przez ofiarodawcę na zakupno premii dla odznaczających się kowali. Z funduszu subwencyjnego 300 złr. wydano 274 złr. 28 ct. Pozostałą resztę w kwocie 75 złr. i 72 ct. wraz z udokumentowanemi rachunkami odesłano Komitetowi.

Oddział zamierzał urządzić w powiecie przeglądową wystawę bydła włościańskiego, mając na ten cel przyrzeczoną subwencję Komitetu. Z powodu jednak panującej zarazy pyska i racic, projekt ten nie mógł przyjść do skutku.

Oddział udzielił Komitetowi żądanej opinii w sprawie wniosku Oddziału Jarosławskiego o zakładaniu subwencyonowanych wzorowych gospodarstw włościańskich — tudzież w sprawie wniosku

p. Fedorowicza o ustawie ochronnej bydła rogatego — jakoteż w sprawie uregulowania stosunków czeladzi i robotników wiejskich.

Przedłożywszy sprawozdanie z ważniejszych czynności Oddziału, z ubolewaniem zaznaczyć musimy, że skutkiem zalegania wielkiej liczby członków z wpłacaniem wkładek i ogólnej apatii, Oddział Bóbrecki nie mógł działalności swojej tak pożytecznie rozwijać jakby było pożądanem.

Obrót funduszami do 24 Stycznia 1884: przychód wynosił 4.166 złr. 84 ct., rozchód wynosił 3.655 złr. 95 ct., ogólna pozostałość kasowa 510 złr. 89 ct.; w tem 85 złr. pozostałej subwencji dla stacyj subwencyonowanych buhajów w Horodysławicach i Bryńcach z r. 1881, która z powodu nieprzedłożenia dotychczas odnośnych dokumentów zostaje w depozycie.

IV. Oddział Brodzki.

Ważniejsze sprawy, jakimi Oddział Brodzki w ciągu 1883 roku zajmował się, były następujące:

1. Udzielił c. k. Starostwu, po należytem zbadaniu przedmiotu na miejscu, przychylną opinię co do mających wykorczować się w powiecie pewnych przestrzeni lasowych, a w skutek czego kultura lasowa została zamienioną w rolną w trzech miejscowościach powiatu, na przestrzeni 463 morgów; w jednym zaś wypadku, mianowicie na 18-morgowej przestrzeni, spowodowanem zostało zalesienie łąki.

2. Wprowadził Oddział w życie 11 stacyj buhajów subwencyonowanych dla włościan, z których 5 było zupełnych, 6 zaś niezupełnych — i wyjednał na rok 1884 przyznanie powiatowi brodzkiemu 13 stacyj, które prawdopodobnie wszystkie będą już zupełne.

3. Zebrano fakta, ilustrujące szkodliwość piętnowania bydła przez wypalanie znaków na udzie — i przedłożono Komitetowi centralnemu takowe wraz z wnioskami tak co do zmian pod względem samego piętnowania, jakoteż w ogólności co do zmian koniecznych w ustawie o środkach zapobiegających księgosuszowi, a następnie wypowiedziano w obec Komitetu centralnego zdanie co do nowego sposobu piętnowania bydła, któremu brak rogów.

4. Wypowiedział Oddział opinię co do wypracowanego przez p. Tadeusza Fedorowicza projektu ustawy ochronnej bydła rogatego; tudzież co do wniosku Oddziału Jarosławskiego, dotyczącego sprawy zakładania wzorowych subwencyonowanych gospodarstw włościańskich.

5. Wypracował elaborat w sprawie uregulowania stosunków czeladzi i robotników wiejskich.

6. Ponieważ wszystkie gminy w obrębie Brodzkiego Oddziału posiadają przepisy ustawy rybackiej, przeto w ubiegłym roku starał się Oddział szczególnie o to, by te z nich, których grunta przypierają do Styru, Seretu i tychże dorzeczy, ustanowiły u siebie przysięgłych strażników rybackich na sposób leśnych i polowych.

7. Usiłował urządzać w niektórych miejscowościach powiatu wykłady rolnicze dla włościan; a nakoniec:

8. Zajmował się Oddział wykonaniem wszelkich poleceń Komitetu centralnego, odnoszących się do spraw ogólnych, przez zaznajamianie swych członków z treścią okólników w tej mierze.

Ruch kasowy wykazuje w przychodzie 289 złr. 3½ ct., w rozchodzie 107 złr. 20 ct., reszta kasowa 181 złr. 83½ ct.

V. Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki.

W roku ubiegłym liczył Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki 59 członków, z roczną wkładką 544 złr. a. w.

Subwencji otrzymał Oddział 1615 złr. 55 ct. a. w., — a to: a) na stacye buhajów 885 złr. 15 ct.; b) na zakupno lucerny 225 złr. 40 ct.; c) na premiowanie bydła w Tłustem 225 złr.; d) na premiowanie bydła w Czortkowie 280 złr.

Po odstąpieniu nadzoru czterech stacyj w powiecie Husiatyńskim położonych, t. j. Czarnokoniec, Żabiniec, Sidorowa i Tłusteńskiego, tamtejszej komisji miejscowej — pozostało w Oddziale 8 stacyj, na których odlatowano w roku 1882/3 552 krów.

W obrębie Oddziału powstała w roku bieżącym druga obora zarodowa, mianowicie w Potoku złotym, rasy Oldenburskiej.

Lucerny sprowadzono od Vilmorina z Paryża 600 kilogramów, z których 400 rozkupili członkowie Oddziału — zaś 200 rozdano bezpłatnie włościanom z gmin 16tu. Cetnar metryczny kosztował ze sprowadzeniem 112 złr. 70 ct.

Wystawy przeglądowe bydła włościańskiego zaprowadzone w roku ubiegłym okazały się niewątpliwie jako bardzo skuteczny środek, aby rozbudzić zamiłowanie do chowu bydła i zachęcić mniejszych właścicieli do racjonalnej hodowli, jeżeli rokrocznie i przez dłuższy peryod lat urządzone będą.

Można się spodziewać, iż w latach następnych, w miarę podrastania przychowku po buhajach subwencyonowanych, coraz lepsze okazy będą na te wystawy przyprowadzane — i coraz więcej będzie współubiegających się o nagrody; w takim razie zaś będzie wskazanem mniej hojnie rozdawać premie, ściślej oceniać kwalifikacye, a za to co roku w kilku miejscowościach Oddziału premiowanie urządzać.

Ponieważ z powodu niezwykłego opóźnienia robót wiosennych nie można było w myśl instrukcyi Komitetu urządzać wystawę w Maju, przeto odłożyła Rada Oddziału tę czynność na jesień. Dnia 18 Października 1883 odbyła się jedna wystawa w Tłustem, dnia 15 Listopada 1883 druga podobna wystawa w Czortkowie. W ogóle przyprowadzono w tych dwóch miejscowościach 83 sztuk bydła, z których 36 uznano godnymi nagrody — i rozdano za nie 32 właścicielom 505 złr. premii.

Na rok bieżący projektowane są trzy wystawy przeglądowe w Buczaczu, w Czortkowie i w Zaleszczykach.

Sprawa niższej szkoły w Jagielnicy postąpiła o tyle, iż Sejm uznał takową jako zakład krajowy; przeznaczył odpowiednią kwotę na koszt założenia i utrzymania w ciągu roku bieżącego i polecił Wydziałowi krajowemu otwarcie kursów w tym roku pod warunkiem, iż rząd przyczyni się pewną kwotą do założenia — i rocznym datkiem najmniej 2000 złr. do utrzymania tej szkoły. Główny budynek szkolny przeznaczony na pomieszkanie dla uczniów i profesorów, pomieszczenie sal wykładowych, jadalni, zbiorów etc., jest już doprowadzony pod dach, w ciągu lata 1884 staną i inne projektowane budynki — tak, że otwarciu tego zakładu w jesieni r. b. prawdopodobnie nic nie stanie na przeszkodzie.

Oddział nie ustawał w zabiegach, aby przysporzyć stypendya dla uczniów; oprócz dawniejszych sześciu stypendyów wpłynęły w ciągu roku 1883 następujące ofiary na rzecz szkoły: a) powiat Borszczowski 2 stypendya rocznie po 150 złr., razem 300 złr.; b) powiat Zaleszczycki 1 stypendyum rocznie po 100 złr. c) powiat Czortkowski 2 stypendya rocznie po 150 złr., razem 300 złr. — tak, iż obecnie ma szkoła Jagielnicka 11 stypendyów, to jest 11 miejsc bezpłatnych dla synów włościańskich.

W miesiącu Styczniu 1883 odbyła się w Czortkowie narada właścicieli gorzełń nad zamierzoną reformą akcyzy — a sprawozdanie z tej narady wydrukowane kosztem Oddziału rozesłaniem zostało wszystkim Oddziałom Towarzystwa gospodarskiego, Radom powiatowym, celniejszym gospodarzom i członkom delegacyi w Wiedniu.

W roku ubiegłym przeprowadzono nowe wybory Rady Oddziałowej, mianowano też komisją do nadzoru stacyj buhajów w obrębie Oddziału się znajdujących. Instytucya ta już się wzięła, należy jednak baczyć na to, aby buhaje utrzymywane tak znacznym kosztem z funduszków publicznych były odpowiednie pod względem rasy i indywidualnych zalet, inaczej tysiące, które idą na utrzymanie wszystkich stacyj w kraju, byłyby zupełnie zmarnowane ze szkodą kraju i skarbu.

Posiedzeń Rady Oddziałowej odbyło się trzy, ogólne Zgromadzenie jedno, odezw i okólników własnych rozesłano 15, sprawozdań i druków 3, innych pomniejszych spraw załatwiono w ogóle przeszło 400.

Obrót funduszków i stan majątku wykazuje: w przychodzie 2112 złr. 73 ct., w rozchodzie 2110 złr. 70 ct., reszta kasowa 2 złr. 3 ct. — prócz tego 2204 złr. 23 ct. w książeczce Banku kredytowego galicyjskiego. Cały przeto majątek Oddziału wynosi z dniem 31 Grudnia 1883 r. 2206 złr. 26 ct.

VI. Oddział Horodeński.

Oddział gosp. zajmował się głównie urzeczywistnieniem projektu założenia niższej szkoły rolniczej w Horodence. W tym celu przedłożył akta fundacyjne i załatwił sprawę preliminarza i statutu szkoły — a aby pomnożyć jej źródła, uzyskał od sąsiedniego Wydziału pow. Tłumackiego jedno stypendyum i jeszcze jedno u miejscowej Rady pow.; — tak że ofiarowane stypendya wynosić będą rocznie 1150 zł. W ogólności zaś sprawę posunął do tego punktu, że spodziewa się rozpoczęcia budowy szkoły na wiosnę r. b., ewentualnie ukończenia w roku bież. — W celu pomyślniejszego sukcesu dla tej szkoły i zespolenia interesów gospodarskich, usiłował połączyć się ponownie z Oddziałem kołomyjskim — jednakże bez skutku.

Utrzymywał w r. ubiegłym 4 stacye buhajów w obrębie Oddziału, a o jedną po za obrębem przedłożył rzecz Komitetowi.

Przedłożył wniosek o subwencyę na wystawę bydła włościańskiego, którą na wiosnę w Horodence urządzić postanowił.

Oświadczył się za unormowaniem stosunków czeladzi i robotników wiejskich według postanowień ustawy rumuńskiej.

Uznał premiowanie gospodarstw jako odpowiedniejsze, niż zakładanie wzorowych subwencyonowanych gospodarstw włościańskich.

Zgodził się na projekt ustawy ochronnej bydła rogatego — wniesiony przez p. Tadeusza Fedorowicza.

Oddział utrzymywał i w tym roku przy pomocy kasy powiatowej konowała, a zmarłemu weterynarzowi Waltenbergowi poświęcił wspomnienie pośmiertne.

Stan majątku Oddziału wynosił z końcem r. 1883: w papierach fundusz na szkołę rolniczą 2182 zł., w należyciach do tego funduszu 249 zł. (t. j. od JW. Gniewosza 113 zł. a od masy Pohowskiego 136 zł.). Bilans roczny kasy Oddziału za r. 1883 wykazuje w przychodzie 554 zł. 69 ct., w rozchodzie 529 zł. 58 ct. — Stan kasy z dniem 31 Grudnia 1883 r. 25 zł. 11 ct.

VII. Oddział Jarosławski.

W porównaniu z ostatnimi laty, w których rozwój nie spoczywał, największym może się Oddział Łańcucko-Jarosławski poszczycić w ubiegłym 1883 roku. — Pomimo 12 wykreślonych, liczba członków Towarz. gosp. o tyle tu wzrosła, iż w dniu dzisiejszym (ostatnim roku) Oddział liczy 165 członków, których wkładki deklarowane wyniosą 470 zł., prócz dodatków na potrzeby wyłącznie miejscowe. — Z listy tej naszej poszczególnic możemy: księży 13, właścicieli dóbr i dzierżawców 43, ofycjalistów 24, nauczycieli ludowych 17, małomieszczan i włościan 68.

Wśród roku miały miejsce cztery Zgromadzenia i Rada tyleż odbyła posiedzeń. — Zgromadzenia w Jarosławiu obudzają coraz więcej zajęcia i bardzo są zawsze ożywione, przybywa na takowe mniej więcej po 120 członków.

Książka kasowa wykazuje w przychodzie 5124 zł. 79 ct., w rozchodzie 3743 zł. 9 ct., zapas gotówki wynosi 1381 zł. 70 ct. — Rok 1884 uchwalonemi już wydatkami znacznie oszczędności te zmniejszy.

Z Komitetu centralnego otrzymaliśmy tytułem subwencyi na nasiona roślin pastewnych 50 zł., a na chów bydła 3000 zł. — Do pierwszej dodano z kasy Oddziału 32 zł. 45 ct.; z drugiej subwencyi, powiększonej z własnych funduszy kwotą 255 zł. 36 ct., pokryto koszta utrzymania trzydziestu stacyj buhajowych dla włościan, na których odlatowano sztuk 1981.

Przy ustanawianiu stacyj na przyszłość, podzielono obydwie powiaty obręb Oddziału stanowiące, razem gmin 221, na cztery strefy — przeznaczając dla nich rasy buhajów: nizinną krajową, Ayrshir, Algau, pół-Holenderską, Oldenburgską i Berneńską. — Dwie komisye po trzech członków i czternastu delegatów, czuwać mają nad kontrolą tych stacyj.

W sprawie kótek rolniczych włościańskich, rozdano kilkadziesiąt broszurek sprawozdania z W. Ks. Poznańskiego — i zapowiedziany jest odczyt o zakładaniu kótek i ich utrzymywaniu.

Na rok 1884 uchwaloną jest wystawa przeglądowa bydła w Jarosławiu i odczyty praktyczne o weterynaryi; na obydwie te cele przeznaczono z funduszków własnych Oddziału 500 zł.

Na Zgromadzeniach ogólnych rozdano i wylosowano pomiędzy członków bezpłatnie broszurek i różnych przedmiotów gospodarskich za 135 zł. 50 ct. — Pism i okólników wysłano z Rady Oddziału wśród roku 103.

VIII. Oddział Kałuski.

Oddział Kałuski liczył w roku 1883 członków 19, z roczną wkładką 145 zł. w. a.

Obrót kasowy w przychodzie 408 zł. 25 ct. w. a., w rozchodzie 100 zł. 72 ct., pozostałość kasowa wynosi zatem 307 zł. 53 ct. w. a. — z których ulokowano w kasie Oszczędności 250 zł., reszta zaś 57 zł. 53 ct. pozostaje gotówką.

W roku 1883 odbyto 2 Zgromadzenia ogólne, a 2 posiedzenia Rady Oddziału — na których załatwiono kilkanaście spraw ze zlecenia Komitetu Towarzystwa, jakoteż wchodzących w zakres działania Oddziału — a mianowicie:

1. udzielono opinię co do korczunku lasów w dwóch miejscowościach;
2. dano opinię co do nowego piętnowania bydła rogatego;
3. co do ograniczenia targów tygodniowych;
4. względem subwencyonowanych gospodarstw włościańskich;
5. co do zaprowadzenia obór zarodowych;
6. względem ustawy ochronnej bydła rogatego;
7. względem zaprowadzenia wykładów rolniczych;
8. co do zaprowadzenia wystaw bydła włościańskiego i tegoż premiowania;
9. względem podniesienia chowu owiec i trzody chlewnej — i wiele innych do gospodarstwa

odnoszących się spraw.

W roku 1883 zajął się Oddział przede wszystkim podniesieniem chowu bydła, zaprowadził za pośrednictwem Komitetu 10 stacyj subwencyonowanych buhajów, nad którymi 4 członkowie kontrolę spełniali; na rok 1884 ustanowiono także 10 stacyj subwencyonowanych buhajów i wybrano komisję nadzorczą.

Zdano sprawę Zgromadzeniu Oddziału z czynności za rok 1882 i z obrotu funduszków, uchwalono budżet na rok 1883 — sprawdzono rachunki Oddziału za rok 1883 i uchwalono budżet na rok 1884.

Uchwalono wydać z funduszków Oddziału 25% do subwencji na premiowanie bydła włościańskiego na rok 1884 asygnować się mającej — i poczyniono kroki celem premiowania bydła włościańskiego 5 Maja w Wojniłowie odbyć się mającego.

Wpłynęło do Oddziału różnych pism i okólników 84 — które też wszystkie załatwiono; wybrano delegata na ogólne Zgromadzenie na rok 1884 i poczyniono kroki ku zaprowadzeniu wykładów rolniczych na rok 1884.

IX. Oddział Kołomyjski.

Oddział urządził na dniu 1 Sierpnia 1883 wystawę bydła włościańskiego, przy której rozdano premii w łącznej kwocie 125 zł. za 7 sztuk bydła włościańskiego.

Stacyj buhajów subwencyonowanych było w r. 1883 w Oddziale pięć — z tych w powiecie Kołomyjskim 4 — w Śniatyńskim jedna. Na r. 1884 zaprowadzono 8 stacyj, z tych w powiecie Kołomyjskim 6, w Śniatyńskim 2.

Sprowadzono 32 garcy nasienia lnu rygskiego, z którego sprzedano przeważnie włościanom 14 garncy.

Z wkładek wpłynęła w r. 1883 łączna kwota 89 zł., wydatki wynosiły 87 zł. — pozostała zatem reszta w gotówce w kwocie 2 zł., i z dawniejszych lat w kasie Oszczędności 136 zł.; zatem stan kasy z końcem 1883 r. 138 zł.

X. Oddział Lwowski.

Oddział Lwowski liczył w r. 1883 członków 97 — z których 53 z wkładką 412 zł. i 44 członków uwolnionych od wkładki.

W roku 1883, na Walnem Zgromadzeniu Członków Oddziału dnia 18 Lutego odbytem, nastąpiło ukonstytuowanie Rady Oddziałowej. — Przewodniczącym Oddziału wybrano ponownie Wgo Czesława Lekczyńskiego, zastępcą Przewodniczącego Wgo Adolfa Wiesiołowskiego — tudzież 5 członków Rady Oddziałowej.

Oddział Lwowski odbył w ciągu roku 1883 dwa Walne Zgromadzenia Członków i 4 posiedzenia Rady Oddziałowej. Wyjątkowe położenie Oddziału Lwowskiego nie pozwala częściej zwoływać Walnych Zgromadzeń — członkowie bowiem Oddziału, zamieszkali przeważnie we Lwowie, w bardzo małej liczbie na takowe uczęszczają. — Na zebrania te przybywa jednak dość znaczna liczba włościan członków Oddziału, dla pouczenia których odbywają się pewne wykłady bliższą styczność z rolnictwem mające. — Na pierwszym Walnem Zgromadzeniu p. Włodzimierz Grodzki mówił o odbywanych właśnie wykładach rolniczych staraniem Oddziału urządzonych, i o korzyściach jakie z wykładów tych wyniknąć mogą; na żądanie zaś zgromadzonych mówił jeszcze o chorobach w ogóle, a szczególnie o kolce u koni. — Na drugim Walnem Zgromadzeniu członek Rady p. Seweryn Karpuszek pouczył zgromadzonych włościan o wpływie i działaniu wody na łąki.

Z ważniejszych czynności Rady Oddziałowej były następujące: sprawozdanie z rozpoczętych w jesieni 1882 roku, a ukończonych w 1883 roku popularnych wykładów z rolnictwa dla włościan; wykładów tych odbył p. Włodzimierz Grodzki 30 — w 19 gminach w obrębie Oddziału Lwowskiego położonych. Na wykłady te uczęszcza bardzo znaczna liczba włościan, a korzyści z nich wynikające już dzisiaj są widoczne. Na urządzenie podobnych wykładów w r. 1883 Rada upraszała o subwencyę w kwocie 250 zł. — dla braku jednak funduszków otrzymała tylko kwotę 100 zł.; spodziewa się wszakże, iż w razie przyznania przez Ministerstwo rolnictwa subwencyi i resztującą kwotę 150 zł. na cel ten otrzyma.

Oprócz powyższej subwencyi 100 zł. na wykłady rolnicze dla włościan, Rada Oddziału otrzymała w roku 1883 od Komitetu Towarzystwa gospodarskiego następujące subwencye: na 7 stacyj buhajów subwencyonowanych dla użytku włościan 700 zł., na wykłady popularne weterynaryi 300 zł., razem przeto 1100 zł.

Co do stacyj buhajów subwencyonowanych, tych było 7 — gdy jednak jedna stacya była niezupełna, przeto odebrana subwencya wynosiła kwotę 660 zł.

Jedną z ważniejszych czynności Rady Oddziałowej było urządzenie po raz pierwszy we Lwowie popularnych wykładów weterynaryi, które się odbyły od 15 do 30 Listopada 1883 r. Szczegółowe sprawozdanie z tych wykładów Rada Oddziału przedłożyła Komitetowi Towarzystwa gospodarskiego; tu tylko nadmienić może — że oprócz wspomnianej wyżej subwencyi ministerjalnej, otrzymała Rada Oddziału od Wydziału Rady powiatowej Lwowskiej zasiłek w kwocie 60 zł.

Z innych czynności Rady Oddziałowej zanotować należy: Rada Oddziału zajmowała się sprawą zużytkowania odchodów ludzkich we Lwowie, na nawóz — i dotyczące rokowania z Magistratem m. Lwowa powierzyła jednemu z członków Rady, sprawa ta jednak na liczne trudności natrafia i nieprędko załatwioną być może.

Rada Oddziału, chcąc przyjść w pomoc zawiązującym się licznie w obrębie Oddziału Lwowskiego kółkom rolniczym — zakupiła 5 korcy kartofli i rozdała takowe na nasienie 5 kółkom rolniczym — z obowiązkiem zwrotu po korcu z otrzymanego plonu.

Wniosła do Komitetu Towarzystwa gospodarskiego podanie o subwencyę na urządzenie na wiosnę b. r. przeglądowej wystawy bydła włościańskiego.

Udzieliła Komitetowi Towarzystwa gospodarskiego opinię w sprawie subwencyonowania wzorowych gospodarstw włościańskich, zupełnie przeciwną postawionemu przez Oddział Jarosławski wnioskowi — tudzież opinię o projekcie do ustawy ochronnej bydła rogatego (wniosek p. Tadeusza Fedorowicza) — w sprawie zaś uregulowania stosunków czeladzi i robotników wiejskich objawiła życzenie, aby dotycząca ustawa jak najrychlej w życie wprowadzoną być mogła.

Oprócz powyższych Rada Oddziału załatwiała i wszelkie inne w zakres jej zadania wchodzące czynności, do rozbudzenia życia i większego ruchu w Oddziale skierowane.

Stan funduszków Oddziału w r. 1883: przychód wynosił 386 zł., rozchód 310 zł. 75 ct., pozostałość kasowa 75 zł. 25 ct.

XI. Oddział Przemyski.

Oddział nasz liczył w roku 1883 członków 114. — Walnych Zgromadzeń było w roku ubiegłym dwa, a to w dniu 5 Lutego i 20 Lipca. — Rada Oddziału miała posiedzeń 7.

Czynności ważniejsze jedne na Walnych Zgromadzeniach, inne zaś na Radach Oddziału załatwione, były następujące:

1. Sprawę niesprawiedliwego rozkładu nowego podatku gruntowego na pojedyncze okręgi katastralne, dokonanego głównie na korzyść okręgu Tarnopolskiego a w części także Krakowskiego, uchwalono poruczyć pp. delegatom na Zgromadzenie Ogólne Rady gosp. we Lwowie wysłanym, z poleceniem, by ci energicznym zajęciem się tą sprawą i stawianiem odpowiednich wniosków, jak najprędsze zbadanie takowej przez władze kompetentne spowodowali — i w ogóle wszelkie możliwe kroki w celu naprawienia złego poczynili.

2. Po dokładnem przetrutynowaniu i sprawdzeniu rachunków Wystawy przemyskiej z roku 1882, uchwalono udzielić Komitetowi tejże absolutoryum

3. Uchwalono polecić delegatom na Walne Zgromadzenie Tow. gosp. galic. wysłanym, aby sprawę zrównania kalendarza Juliańskiego z Gregoryjańskim na poufnem zebraniu delegatów poruszyli.

4. W skutek przyznanej przez Komitet centralny Oddziałowi naszym odpowiedniej subwencji, uchwaliła i ustanowiła Rada w okręgu Przemyskim 18 stacyj subwencyonowanych buhajów, z których jednakowoż dwie w życie wprowadzonymi być nie mogły.

Dla kontroli wyż wymienionych stacyj ustanowiono delegatów, z których każdy miał sobie przydzieloną jedną stacyę, karty latowania rozdzieliał — i w ogóle nad przydzieloną sobie stacyą czuwać był obowiązany. Ponieważ jednak dla tego rodzaju kontroli, przy zwłaszcza większej ilości stacyj subwencyonowanych, nie łatwo znaleźć na tyle ludzi chętnych, którzyby obowiązek ten na siebie przyjąć chcieli, ustanowiła Rada Oddziału na przyszły rok subwencyjny sposób kontroli za pośrednictwem kilku komisyj z dwóch członków się składającej, a z których każdej przydzielono kilka, jeden mniej więcej rejon stanowiących stacyj. Przyszłość okaże, o ile ten sposób kontroli w przeprowadzeniu łatwiejszym się okaże.

5. Dla spraw w zakres Rady Oddziału wchodzących, uchwalono ustanowić 6 referentów, a to: *a)* dla chowu bydła; *b)* dla chowu koni; *c)* dla rolnictwa; *d)* dla przemysłu; *e)* dla spraw finansowych i administracyjnych i *f)* dla gorzelnictwa.

6. W miesiącu Lipcu urządziła Rada Oddziału w mieście Przemyślu powiatową wystawę przeglądową bydła włościańskiego połączoną z premiowaniem, na której w skutek uznania komisji 24 sztuk zostało premiowanych.

7. W sprawie unormowania stosunków czeladzi służebnej, Rada Oddziału opracowała projekt zmiany regulaminu służbowego z r. 1856 i 1857 — i przesłała takowy Komitetowi centralnemu do dalszego właściwego urzędowania.

8. Z powodu braku funduszków w kasie Oddziału, nie mogliśmy w roku ubiegłym korzystać ani z kursu weterynaryi, ani urządzić popularnych wykładów w granicach Oddziału.

9. Wreszcie skonstatować musimy, rzuciwszy okiem z jednej strony na zmniejszającą się ilość członków Oddziału z 114 na 96, z drugiej strony na wciąż rosnące zaległości (jeszcze nie wykreślonych) członków w wysokości 345 zł., że zapanowała w tymże Oddziale pewna oziębłość i ogarnęło wielu zubożenie — na które, może chyba nowy Zarząd Oddziału poradzić potrafi.

Obrót kasowy funduszu Oddziału Towarzystwa gospodarskiego w r. 1883 był następujący: w przychodzie 2544 zł. 36 ct., w rozchodzie 2569 zł. 35 ct. Rozpoczynamy zatem rok 1884 niedoborem 24 zł. 99 ct. i zaległościami członków w kwocie 345 zł.

Wreszcie Oddział nasz posiada fundusz zakładowy pochodzący ze subwencji rządowej, wynoszący z dniem 1 Stycznia 1884 r. 338 zł. 14 ct.

XII. Oddział Przemysłański

Członków wszystkich liczy Oddział 16, z wkładką roczną 108 zł.

Stan Oddziału od poprzedniego roku w niczem prawie się nie zmienił—zarząd ten sam—i Zebrania Ogólne mało przynoszą korzyści, bo członkowie nielicznie na nie się zbierają; brak inicyatywy i żywszego zainteresowania się ważniejszymi sprawami wprowadza Oddział w tę martwość, która o jego istnieniu nie może dobrze świadczyć.

Subwencyę, którą Oddział uzyskał w kwocie 800 zł. czyli po 100 zł. na ośm stacyj całkowitych, spotrzebował tylko w ten sposób, że w Glinianach, Przemyslanach i Janczynie były uformowane całkowite stacye — w Kurowicach, Czupernosowie, Laszkach królewskich i Uszkowicach częściowe; zatem fundusz o wiele mniej został zużyty, jak był przyznany przez Komitet.

W jesieni odebrał Oddział zlecenie od szanownego Komitetu, ażeby pomimo spóźnionej pory wystawę przeglądową bydła włościańskiego wraz z premiowaniem takowego urządził u siebie. Wezwała Rada Oddziału za łaskawem pośrednictwem c. k. Starostwa i Rady powiatowej wszystkie gminy w powiecie, ażeby w dwóch miastach naszego powiatu w Przemyslanach i Glinianach gospodarze chodujący lepsze bydło zebrali się. Wynik był taki, że w Glinianach stanęło 74 sztuk z trzech tylko miejscowości, z tych 23 premiowano; zaś w Przemyslanach, czy to dla obojętności większej u włościan, czy też dla tego, że część ta powiatu o wiele gorszą glebę a tem samem i gorszy chów bydła posiada, postawiono tylko 12 sztuk—i z tych jedynie tylko dla zachęcenia odszczególniono 4 sztuki, o czem szanowny Komitet w swoim czasie był bliżej zawiadomiony.

XIII. Oddział Radziechowski.

Stan członków Oddziału wynosi obecnie 10, z wkładką roczną 123 zł.

Najważniejszą czynnością Oddziału było urządzenie kursu kucia koni w Radziechowie kosztem subwencji c. k. Ministerstwa rolnictwa, za pośrednictwem Komitetu Tow. gosp. galic.

Rada Oddziału rozesłała zaproszenie do wszystkich kowali w okolicy zamieszkałych — i w ten sposób zgromadziła 25 stałych słuchaczy, chociaż i czasem jawiła się znacznie większa liczba słuchaczy. Zawdzięczać to należy wykładowi p. Kretowicza, profesora szkoły weterynaryi we Lwowie, który związłym, jasnym a pomimo to wyczerpującym wykładem potrafił wzbudzić w słuchaczach żywe zajęcie się wykładem.

Wykłady odbywały się w szkole ludowej w Radziechowie — i trwały dziennie 4 godziny, dwie przed południem i dwie po południu. Godziny przedpołudniowe użyte były na wykład teoretyczny, w godzinach zaś popołudniowych zastosowywano te wykłady w wykonaniu praktycznym.

Naukę rozpoczęto dnia 22 Stycznia 1883, a zakończono dnia 31 Stycznia 1884 popisem słuchaczy przy licznych współdziałach członków, następnie rozdano nagrody w naczyniach kowalskich do kucia koni 6 celującym słuchaczom.

Drugą sprawą zajmującą Oddział, jest założenie szkoły uprawy chmielu.

(Z obrotu funduszków nie przedłożył Oddział sprawozdania).

XIV. Oddział Rohatyński.

W roku ubiegłym liczba członków Oddziału nie pomnożyła się ani też ubyła znacznie, z końcem roku liczy Oddział członków 40.

Pocieszającym jest objawem garnięcie się do Oddziału księży obrządku unickiego i zamniejszych oficyalistów.

Spóźnione roboty w polu, nader niekorzystne stosunki klimatyczne—i zupełny prawie nieurodzaj wpłynął także deprymująco na czynności Oddziału tak, iż tylko dwa Ogólne Zgromadzenia odbyć się mogły, na których jednak uchwalono wnioski niemałej doniosłości, jak n. p. zaprowadzenie z wiosną 1884 kursu nauki kucia koni, urządzenie w Bursztynie wystawy przeglądowej bydła włościańskiego.

Dla zachęcenia członków Oddział zakupił z własnych funduszków różne drobniejsze przedmioty gospodarskie, które na posiedzeniu Ogólnego Zgromadzenia między uczestników wylosowano.

Z wielkim skutkiem i powodzeniem odbyły się dwa odczyty dla włościan — o uprawie buraków pastewnych — połączone z rozdawaniem nasienia buraków między obecnych gospodarzy. Rada Oddziału uchwaliła i nadał takie odczyty wszędzie, a mianowicie w Rohatynie, Bursztynie i Bukaczowcach—gdyż się przekonała, że tylko tym sposobem nabierają podobne odczyty praktycznej wartości.

W roku 1883 funkcjonowało w Oddziale 7 stacyj subwencyonowanych zupełnych i dwie niezupełne, a jedna obora zarodowa t. j. w Martynowie hr. Klemensa Dzieduszyckiego rasy Pinzgau-skiej. Wpływ tych stacyj na uszlachetnienie bydła włościańskiego już się daje uczuwać.

Niemniej i gorliwe zajmowanie się podniesieniem chowu trzody chlewnej, na co Oddział uzyskał subwencyę, już zbawienne przynosi skutki; gdyż przez rozlicytowanie poprawnych prosiąt ogół chodowców i kaźden pojedynczy włościanin tanim kosztem przyjść może do lepszej rasy świń.

Podnieść jeszcze wypada, że w ciągu tego roku nastąpiła zmiana w przewodnictwie Oddziału; na Zgromadzeniu Ogólnem dnia 11 Czerwca 1883 zrezygnował zasłużony prezes pan Jakób Bittner — a wybrano przewodniczącym pana Stanisława hr. Krasickiego.

Obrót kasowy wykazuje w przychodach 1165 zł. 32 ct., w rozchodach 256 zł. 40 ct., reszta kasowa 908 zł. 92 ct. — z tych 850 zł. w efektach.

XV. Oddział Rudeńsko-Gródecki.

Oddział liczył 114 członków — z wkładką roczną 513 złr.

Rada Oddziału zebrała się pięć razy. — Walne Zgromadzenie odbyło się raz w Gródku. — Natomiast odbyły się trzy wystawy przeglądowe bydła włościańskiego połączone z premiowaniem, a to: w Gródku, Rudkach i Sądowej Wiszni.

W Gródku przyprowadzono 124 sztuk bydła, z tego premowano 21 sztuk; w Rudkach przyprowadzono sztuk 47, z tego premowano sztuk 18; w Sądowej Wiszni było przeszło 60 sztuk, a premowano 12. Ogółem rozdano jako premia przeszło 700 złr. w. a. Nie podlega wątpliwości, że dalsze tego rodzaju premiowania wpłyną jak najlepiej na poprawę chowu bydła.

Stacyj buhajów subwencyonowanych było w tym roku 19 pełnych, a jedna pomocnicza. — W roku bieżącym ilość stacyj zostanie ta sama.

Rozplodniki są po największej części rasy nizinniej.

Utworzona w Rudkach staraniem Oddziału sprzedaż żelaza rozwija się prawidłowo, a zarząd sklepu rozszerzył obecnie swój zakres działania i sprzedaje także węgiel kamienny, sadło i kukurudzę.

Na Walnych Zgromadzeniach rozlosowuje się jak zwykle znaczna liczba różnych w gospodarstwie potrzebnych sprzętów i narzędzi rolniczych.

Na rok bieżący uchwaliła Rada urządzić kurs weterynaryi w Rudkach, tudzież wyznaczyła znaczniejszy fundusz na zakupno droższych narzędzi rolniczych (plugów, młynków), które na kaźdem Walnem Zebraniu mają być rozlosowane między członków Oddziału włościan, by tym sposobem zachęcić obojętny dotąd ogół włościański do liczniejszego wpisywania się na członków Towarzystwa.

Podług bieżącej liczby protokołu załatwiono ogółem 82 exhibitów.

Między ważniejsze czynności Oddziału wliczyć jeszcze należy:

Dano pozwolenie do karczowania części lasu w Podhajczykach, Konofostach i Makuniowie; odmówiono pozwolenia w Zarzeczcu; opiniowano projekt o prawie roboczym na wzór królestwa Rumunii, projekt zakładania i subwencyonowania wzorowych gospodarstw włościańskich, wreszcie projekt do prawa o chowie bydła.

Stan funduszów jest następujący: przychodu było 4973 złr. 69 ct., rozchodu 3445 złr. 75 ct.; stan majątku wynosi 1527 złr. 94 ct., a to: pozostałość kasowa 413 złr. 61 ct., fundusz zapomogowy na podniesienie chowu bydła 458 złr. 71 ct., a fundusz żelazny Oddziału 655 złr. 62 ct.

XVI. Oddział Samborski.

Oddział liczył członków 22, z wkładką roczną 131 złr. w. a.

Odbył jedno Ogólne Zgromadzenie. Przez wprowadzenie w życie więcej stacyj buhajów subwencyonowanych dla użytku włościan, starał się o podniesienie chowu bydła.

Przychód własny 218 złr. 53 ct., subwencya 744 złr., razem 962 złr. 53 ct. — rozchód własny 190 złr. 9 ct., ze subwencji 744 złr., razem 934 złr. 9 ct.; zatem reszta kasowa 28 złr. 44 ct. w. a.

Część obowiązkową zapłacił całkowicie — i oprócz tego na rok 1884 10 złr. w. a.

Fundusze zapasowe Oddziału wynoszą 383 złr. 72 ct., i są ulokowane na książeczki wkładkowe Towarzystwa zaliczkowego w Samborze.

XVII. Oddział Sanocko-Brzozowsko-Liski.

W ciągu roku 1883 odbyły się tylko dwa Ogólne Zgromadzenia członków Tow. gosp. i cztery posiedzenia Rady, z których jedno odbyło się we Wzdowie własności W. Teofila Ostaszewskiego.

Przyjęto rachunek funduszu Oddziału gospod. za r. 1882 i uchwalono budżet na r. 1883.

Wyjednano u dotyczących Władz rządowych powiększenie organów bezpieczeństwa, z powodu budowy kolei tranwersalnej przecinającej powiat Sanocki.

Z funduszów własnych postanowił Oddział zakupić kilka gatunków pługów i innych narzędzi rolniczych, w celu przedsięwzięcia niemi prób i rozsprzedania między członków.

Stacyj buhajów do Oddziału należących było 14 zupełnych, niezupełnych zaś 2.

Przedłożono Komitetowi centralnemu kwestyonarz (dla ankiety obradującej nad uregulowaniem stosunków o czeladzi służebnej) odnoszący się do tej sprawy.

Wniesiono petycję do posłów Sejmu z Sanockiego, aby poczynili co potrzeba u dotyczących Władz rządowych i autonomicznych, by rampy i przepusty kolejowe, które obecnie mają tylko 3 metry szerokości, były rozszerzone do 4 metrów, gdyż dotychczasowe 3-metrowe rampy i przepusty są za wąskie dla narzędzi rolniczych. W tej samej sprawie wniesiono relację do Komitetu.

Wniesiono petycję do tych samych posłów, aby przy wprowadzaniu w życie ustawy o czeladzi służbowej — nie oddawać rozstrzygania spraw służbowych, na obszarze dworskim — w ręce zwierzchności gmin.

Wzowano wszystkich delegatów wyznaczonych do kontrolowania stacyj subwencyonowanych buhajów — aby przedsięwzięli rewizję wszystkich stacyj.

Uchwalono urządzić w Oddziale Sanockim w Czerwcu 1884 r. wystawę przeglądową bydła włościańskiego, połączoną z premiowaniem bydła.

Przedłożono Sz. Komitetowi z 9 zupełnych a 1 niezupełnej stacyi buhajów wykazy latowania 557 krów włościańskich w okresie 1882/3 wraz z kwitami na przypadającą subwencję, a nadesłaną subwencję przez Komitet wręczono dotyczącym właścicielom buhajów.

Spraw zapisanych w protokole podawczym było 124, z których do końca r. 1883 załatwiono 119.

Obrót funduszy był następujący: przychodu 1140 zł. 18 ct., rozchodu 1104 zł. 90 ct. reszta kasowa 35 zł. 28 ct.; prócz tego posiada Oddział 262 zł. 39 ct. w efektach, a 455 zł. 82 ct. w zaległościach członków i wartości nieużywanych narzędzi rolniczych — razem wynosi majątek Oddziału 753 zł. 49 ct.

XVIII. Oddział Stanisławowsko-Bohorodczański-Nadwórniański.

Rada Oddziału Tow. gosp. w ciągu roku 1883 załatwiła podług protokołu czynności 182 liczb exhibitów spraw bieżących, z których ważniejsze wyszczególnia:

1. Ustanowiła w obrębie powiatów: Stanisławów, Bohorodczany i Nadwórna w skład Oddziału Tow. gosp. wchodzących, sześć zupełnych a trzy niezupełnych stacyj subwencyonowanych rozplodników, z których to stacyj zmierzających ku podniesieniu chowu i poprawy rasy bydła, korzystało przeważnie bydło włościańskie w ilości krów 485, z widocznym pożytkiem na uzyskanych płodach. — Odnoszące się udokumentowane wykazy przedłożono Komitetowi Tow. gosp., na podstawie których została stacyom kwota subwencyjna w sumie 797 zł. 50 ct. za kwitami wypłaconą.

2. Sprawozdanie wypracowane przez Wgo. Grzegorza Głuchowskiego z wystawy Przemyskiej odnoszące się wyłącznie do działu bydła — przedłożono Komitetowi.

3. W sprawie zwrócenia emigracyi ludu z zachodniej części kraju, miasto do Ameryki we wschodnią część kraju, jako wniosek specjalnie przez Oddział Stanisławowski a właściwie przez swojego przewodniczącego od dwóch lat omówiony, przesłał Komitet Radzie Oddziału odpis swej odezwy do Komitetu Krakowskiego wniesionej, przyrzekając w swoim czasie Radę Oddziału o skutkach badań i opinii zawiadomić.

4. Przedstawiono Komitetowi podług udzielonych wskazówek przez członka Oddziału Wgo Bronisława Dobrowolskiego, syna włościanina z Hołostkowa Pańka Bodnara — objawiającego szczególny talent do rzeźby — aby dla wydoskonalenia tegoż w celach podniesienia przemysłu domowego raczył Komitet Tow. gosp. w szkole snycerskiej w Rymanowie lub Zakopanem umieścić — a na dowód zręczności przesłano okazy dwóch figurek z drzewa przez Bodnara wykonanych.

5. Wniesiono powtórnie do Wys. Wydziału krajowego prośbę warunkiem potrzeby umotywowaną, względem udzielenia subwencji przez kupno maszyny do wyrabiania drenów, dążąc tym sposobem do amelioracyi obsuszania obszarów w miejscowościach z natury mokrych.

6. Wys. Ministerstwo rolnictwa przesłało bezpośrednio kilka dziełek treści popularnej nauki gospodarstwa do biblioteki Oddziału.

7. Poczyniono usilne starania wykorzystać przyznany przez Komitet fundusz subwencyjny na cele wędrownych wykładów popularnej nauki gospodarstwa wiejskiego dla włościan, które wszakże dla braku odpowiedniego prelegenta do skutku przyjść nie mogły.

8. Przesłano na ręce JW. Wojciecha hr. Dzieduszyckiego posła na Sejm i do Rady państwa, w skutek uchwały Walnego Zgromadzenia Oddziału, 7 punktów obejmującą petycję — wyrażając życzenia niektórych reform jako niezbędnych dla ziemian rolników, prosząc o podjęcie i przeprowadzenie takowych, gdzie należą.

9. Wny Grzegorz Głuchowski przedłożył Radzie Oddziału elaborat, zawierający osobiste uwagi i zapatrywania pod względem podniesienia chowu bydła w kraju.

10. Za pośrednictwem c. k. Starostwa Bohorodczańskiego, na polecenie Wys. Namiestnictwa, Rada Oddziału na podstawie uzasadnionych przekonań zaopiniowała odmownie projektowany korczunek 100 morgów lasu w Mołodkowie.

11. Przeprowadzono przeglądową wystawę bydła włościańskiego połączoną z premiowaniem w Stanisławowie — i rozdano nagrody w sumie 310 zł. za najcelniejsze okazy bydła włościańskiego, zaś Komitetowi Tow. gosp. przedłożono z odbytej wystawy szczegółowe sprawozdanie.

12. Korzystano z subwencji udzielonej przez Komitet centr. Tow. gosp. na poprawę rasy trzody chlewnej w sumie 150 zł. — i trzy pary trzody Yorkshir rozdzielono pomiędzy członków Oddziału, na podjęcie warunków ku pomnażaniu tej rasy obowiązujących.

13. Przedłożono Komitetowi Tow. gosp. wykaz — poparty deklaracjami — 14 ustanowionych całkowitych subwencyonowanych stacyj rozplodników, dla użytku krów włościańskich w obrębie Oddziału na 1883/4 rok.

Rozpisano i rozesłano do trzech powiatów w obręb Oddziału wchodzących konkurs premiowania służby gospodarskiej w 1884 r., oznaczając w tym celu trzy nagrody, również i warunki dla ubiegających się.

15. Przedłożono Komitetowi Tow. gosp. zarys urządzić się mających w 1884 r. przeglądowych wystaw bydła włościańskiego, połączonych z premiowaniem.

16. W ciągu 1883 roku zwołała Rada Oddziału pięć posiedzeń Walnego Zgromadzenia członków Oddziału — i w łonie własnym odbyła sześć posiedzeń; wszystkie były ożywione i należyście obsesane.

Przychody Oddziału wynosiły w 1883 r. 525 zł. 52 ct., rozchody 442 zł. 35 ct., pozostało w kasie z dniem 1 Stycznia 1884 r. 83 zł. 17 ct.

XIX. Oddział Stryjsko-Drohobycko Żydaczowski.

Oddział ten istniejąc od dwóch lat, pomimo krótkości czasu rozwinął swe czynności — o ile fundusze i okoliczności ku temu dostatecznie sprzyjały — tak w praktycznym działaniu rozwoju chowu bydła, jakoteż przez wciągnięcie członków-włościan do Zgromadzenia gospodarczego, których to przewytek świadczy najlepiej o skutecznej działalności rozwoju gospodarczego.

Członków posiada Oddział nasz 54, posiedzeń Ogólnych odbyto w r. 1883 trzy; na każdym z tych posiedzeń, uchwały były donośne — i tak w kierunku materialnym, przez uzyskiwanie subwencji rządowych, jakoteż i co do użycia własnych funduszków, niemałe owoce zabiegów tegoż Oddziału uwidocznione są.

Główną czynnością Rady w tymże roku było, uzyskanie subwencji na 6 stacyj buhajów subwencyonowanych; a ponieważ ta subwencja już drugi rok w naszym Oddziale istnieje, więc komisje aseserunkowe, które są oraz komisjami kontrolującymi, zdają korzystnie swe opinie o ukazywaniu się w tych miejscowościach jednolitości cieląt, tak co do form jakoteż i rasy.

Otrzymała subwencja w celu premiowania a oraz przeglądu bydła włościańskiego nie była tego roku wyczerpaną; pomimo ogłoszeń tak przez Radę Oddziału, jakoteż przez Rady powiatowe do wszystkich gmin, włościanie bydło swe bardzo nielicznie przyprowadzili, a to z powodu jak świadczy relacja ogłoszona w „Rolniku“ z dnia 5 Października 1883 Nr. 6 przez delegata Szanownego Komitetu, iż wrogię nam stronnictwo ku temu stawiało przeszkody.

Z otrzymanych 300 zł. w. a. zwróciliśmy 130 zł. Komitetowi. Na ten rok Rada Oddziału żądając na ten cel znów subwencji, użyje całej sprężystości, by cel był dopiętym — i robi sobie wszelką nadzieję, że Komitet żądanej subwencji nie odmówi.

Subwencję otrzymaną w kwocie 50 zł. na ulepszenie trzody chlewnej, Rada Oddziału wskutek uchwały Ogólnego Zgromadzenia, dołożywszy znaczną część do uzyskanej subwencji z własnych funduszków, zakupiła 3 pary świń rasy Yorkshir z Żywca, dóbr Arcyksięcia Albrechta; te przez losowanie zostały rozdane członkom z obowiązkiem oddania z pierwszego rzutu, pierwszej pary, która dalej z wykluczeniem pierwszych obdarowanych będzie dalej losowaną — i tak: 2 pary dalszym członkom rozlosowane już zostały.

Z własnych funduszków Oddział uchwalił zakupno Trieura, który dla członków za wypożyczalną cenę dziennie 50 ct. wypożyczanym zostaje, z dodatkiem, iż zimową porą wypożyczający może dłuższy czas to narzędzie zatrzymać, w czasie siejby wiosennej lub jesiennej dłużej nad 3 dni nie powinien używać.

Ponieważ Oddziały Towarzystwa gospodarskiego są niczem innym, jak tylko filiami centralnego Towarzystwa — z celem rozpowszechnienia i obuczenia niższej, mniej wykształconej klasy rolników z postępowem gospodarstwem — a ten cel da się osiągnąć tylko przez wciągnięcie do Towarzystwa tej

mniej oświeconej warstwy społeczeństwa, przeto Oddział nasz uchwalił, by członkowie pojmujący to ważne zadanie, ile możności na każdym posiedzeniu zechcieli wciągać członków włościan, a ci prócz zredukowanej rocznej składki na 1 zł., mają otrzymywać zakupione z własnych Oddziału funduszków pomniejsze ulepszone narzędzia gospodarcze przez losowanie.

Ten środek praktykowany przez 2 posiedzenia nie zły skutek osiągnął, gdyż liczymy 10 członków-włościan, chętnie zajmujących się sprawą Towarzystwa.

Zamknięcie kasy wykazuje w przychodzie 1759 zł. 8 ct., w rozchodzie 1268 zł. 30 ct., stan kasy 521 zł. 51 ct.

XX. Oddział Tarnopolski.

Oddział liczy obecnie 69 członków, z wkładką roczną 565 zł.

Jednem z głównych zadań Oddziału było staranie o podniesienie chowu bydła. Obecnie posiada Oddział trzy obory zarodowe — a z obory w Podhajczykach już do dziś zakupili członkowie kilka sztuk cieląt jednorocznych; prócz tego posiada Oddział kilka wysoko w krwi posuniętych obór rasy Bern-Simenthal, z których rozrastające obory korzystają — i twierdzić możemy, że w bardzo krótkim czasie chów bydła holenderskiego zupełnie w Oddziale naszym zaniechanym zostanie.

Z przyznanych Oddziałowi naszemu 20 stacyj buhajów subwencyonowanych — do dziś usystemizowano 15 stacyj, reszta wejdzie w życie niebawem.

W miejscowościach, gdzie od lat kilku stacye istnieją — widać znaczny postęp w chowie bydła; dla tego też ten środek ku podniesieniu chowu bydła włościańskiego Rada Oddziału za bardzo praktyczny uważa.

W ubiegłym roku urządziła Rada Oddz. dwie wystawy przeglądowe bydła włościańskiego z premiowaniem połączone — a to w Trembowli i w Grzymałowie; wystawa Trembowelska powiodła się świetnie — a liczne i ładne okazy, przekonały komisję znawców o niepoślednim postępie w chowie bydła w tym powiecie. Wystawa w Grzymałowie nie mogła być tak licznie obeślaną — z powodu panującego księgosuszu w nadgranicznych miejscowościach powiatu; z tego też powodu — i przeznaczona na premiowanie kwota subwencyjna w zupełności wyczerpaną nie została.

Urządzony przez Radę Oddz. w Listopadzie r. z. popularny kurs weterynaryi liczył 70 słuchaczy, w przeważnej części włościan. — Nader wymowny to dowód, jak dziś — mimo nie-szczęśliwego roku — klasa ta rolników nie szczędzi nawet materialnych ofiar celem nabycia nauki, do czego pierwiej z wielką trudnością nakłonić się dała.

Na cele poprawnej kultury łąk — które nieosuszone — pasące się bydło o choroby przyprowadzają, Ogólne Zebranie członków uchwaliło przeznaczyć z funduszków Oddziału kwotę 150 zł. Subwencya ta będzie zgłaszającemu się członkowi Oddziału udzieloną pod warunkiem — że przedłoży dokładny plan wykonać się mających robót, preliminarz kosztów i złoży następnie sprawozdanie z rezultatów osiągniętych — wreszcie że dozwoli każdemu członkowi oglądnięcia łąki i robót na niej wykonanych.

Nader wysokie ceny drzewa opałowego spowodowały niektórych rolników do robienia poszukiwań za torfem, w który niskie łąki nasze obfitują. — W dwu miejscowościach nawet wydobywano torf — i palono suszonemi cegiełkami. — Próby jednakże takie przeprowadzone bez fachowej znajomości nie odniosły pożądanego rezultatu; wykazały wszakże, że w Oddziale naszym znajdują się liczne pokłady tego materiału — który umiejętnie wydobywany — mógłby zastąpić tak kosztowny opał drzewem i przyczynić się niemało do tańszej administracyi gorzelń i młynów.

Ogólne też zebranie Oddziału uchwaliło sprowadzić fachowego technika, któryby zajął się badaniem pokładów torfowych w Oddziale naszym — a ewentualnie nauką wydobywania

i suszenia torfu. — Z własnych funduszków przeznaczył Oddział na ten cel 150 zł., polecając Radzie Oddz. wyjednanie za pośrednictwem Komitetu na ten cel subwencji z funduszków państwowych w kwocie 800 zł.

Z uwagi — że zaprojektowane przez Wys. Rząd reformy podatku od wyrobu spirytusu, temu jedynemu u nas przemysłowi rolniczemu stanowczy cios zadaćby musiały — wysłało Ogólne Zebranie memoriał do Wys. Koła polskiego w Wiedniu — z prośbą, by takowe dołożyło starań — ażeby: *a)* podniesienie ryczałtu zupełnie zaniechanem zostało; — *b)* aby jeżeli zaprowadzenie aparatów mierniczych żadną miarą usunąć się nie da — wszystkie te gorzelnie, które stanowią integralną część gospodarstwa, i przerabiają przeważnie produkta zebrane we własnym gospodarstwie, i jeżeli na każdy hektolitr kadzi fermentacyjnej przypada przynajmniej 5 hektarów roli i łąk do tego gospodarstwa należących — uważane były bez względu na objętość naczyń fermentacyjnych, za gorzelnie rolnicze i jako takim pozostawiono system ryczałtowy; zatrzymując oczywiście opust przyznany teraz gorzelniom mniejszym niż 45, względnie 35 hektolitrow; *c)* by sprawa reformy podatku gorzelnianego stanowczo i na dłuższy czas załatwioną została; — *d)* by zmieniono w obowiązującej ustawie niektóre przepisy, które bez uszczerbku dla Wys. Skarbu usunąć się dadzą — a strony interesowane na szykany podwładnych organów wykonawczych narażają.

Zarazem uchwaliło Ogólne Zebranie wysłać w tej sprawie osobną deputację do Wiednia.

Do deputacyi wybrano JW. Leonarda hr. Pinińskiego — W. Eustachego Zagórskiego — Michała Garapicha — Kazimierza Tuczyńskiego — i Rysz. da Janickiego.

Ogólne Zebranie członków Oddziału Tarnopolskiego przyjęło wniosek p. Viviena w sprawie zabezpieczenia przyszłości oficyalistów prywatnych przez chleodawców, i wybrało specjalną dla tej sprawy komisję — złożoną z pp. Viviena, Eustachego Zagórskiego i Tymona Morawskiego.

Ze względu, iż brak praktycznego a niedrogię sposobu nakrywania stert — coraz to bardziej, szczególnie w większych gospodarstwach czuć się daje — poleciło Ogólne Zebranie Radzie Oddziałowej na podstawie artykułu umieszczonego w „Wiener landwirtschaftliche Zeitung“, w którym polecono jako niedrogi a doskonały sposób — wyrabiana mat z zwykłej słomy maszyną Goodaja — aby porozumiała się z fabryką Schubert & Hesse w Dreźnie, celem sprowadzenia tej maszyny dla dokonania próby mat takich.

Wkładki członków wynosiły w r. 1883 545 zł., a wydatki 508 zł.; pozostała tedy jeszcze kwota 37 zł. jako pozostałość z roku 1883.

W roku ubiegłym były dwa Ogólne Zebrania członków Oddz., Rada Oddz. odbyła 6 posiedzeń.

XXI. Oddział Tłumacki.

Czynność Oddziału ograniczała się w roku 1883 na załatwieniu bieżących spraw w własnym zakresie działania leżących.

Członkowie z powodu złego wydatku żniw i powstałych ztąd własnych strat nie byli w stanie interesami Towarzystwa gospodarskiego należycie się zająć, co już przeto się okazało, że zwołane kilka razy Walne Zgromadzenia dla braku członków do skutku przyjść nie mogły.

Głównie więc starano się o podniesienie chowu bydła za pomocą w tutejszym powiecie urządzonych 4 -- i z funduszu powiatowego subwencyonowanych 3 stacyj.

Urządzono dalej z rządowej subwencji na miejscu w Tłumaczu kurs kucia koni, z którego osiągnięte korzyści zapewne się okażą — i którego czasowe powtórzenia pożądanemiby były.

Proponowane przez Oddział jeszcze w roku zeszłym rozdawanie włościanom popularnych dziełek o najodpowiedniejszym prowadzeniu gospodarstw włościańskich, dla braku takich zwięzłe i zrozumiale zredagowanych broszurek nie mogło przyjść do skutku.

Przychód Oddziału wynosił w roku 1882 gotówką 553 zł. 62 ct., a wydatki wynoszą 174 zł. 70 ct., pozostaje więc gotówką 378 zł. 92 ct.

Członków liczy Oddział podług załączonego wykazu 24, z wkładką roczną 117 zł.

XXII. Oddział Złoczowski.

Oddział Złoczowski liczył w roku 1883 członków 49, z wkładką roczną 322 zł.

W roku 1883 odbyło się jedno Walne Zgromadzenie członków Oddziału, zaś Rada Oddziału odbyła 3 posiedzenia.

Z ważniejszych spraw, nad którymi na tych zebraniach obradowano, były: projekt do ustawy o czeladzi służebnej i robotnikach gospodarskich, rozprawa względem subwencyonowania gospodarstw włościańskich i nad projektem ustawy ochronnej bydła rogatego, w których sprawach wnioski uchwalone i opinie wyrażone Komitetowi przesłano. Nadto obradowano nad sprawami dotyczącymi chowu bydła, załatwiono odezwy i okólniki Komitetu.

Sprawa stacyj buhajów subwencyonowanych w tym roku znacznie postąpiła, gdy bowiem w r. 1882 tylko 3 stacye były, to w r. 1883 było już 8 stacyj, chociaż późno zaprowadzonych; na rok 1884 ustanowiliśmy już 9 stacyj—i mamy nadzieję jeszcze 3 stacye utworzyć.

Rada Oddziału uczestniczyła przez swoich delegatów w 4 sprawach korczunkowych przy komisjach do tych spraw wyznaczonych, a delegaci najchętniej byli czynni przy tych komisjach i starali się mieć na względzie interes naszych rolników.

Rada Oddziału urządziła przegląd i premiowanie bydła włościańskiego w Złoczowie i w Pomorzanych, a otrzymana od Komitetu na premie kwota 500 zł. została przez komisję premiującą w całości rozdana, przez co zachęcono włościan do troskliwej hodowli bydła.

Koroczne powtarzanie takich przeglądów i premiowań bydła włościańskiego wpłynie bardzo korzystnie na chów bydła włościańskiego — i dla tego Rada Oddziału stara się wyjednać u Komitetu fundusz na premiowanie bydła włościańskiego w roku 1884 urządzić się mające. Staraniem Rady Oddziału jest dążyć do rozwoju Oddziału i ma nadzieję, że przy pomocy członków działalność Oddziału w sprawach ekonomicznych powiatu będzie widoczną.

Dochodu w roku 1883 było 459 zł. 24 ct., rozchód wynosił kwotę 117 zł. 1 ct., pozostało na rok 1884 342 zł. 23 ct.

XXIII. Oddział Żółkiewski.

Z końcem roku 1882 było członków 11, w roku 1883 przystąpiło 5, było więc z końcem roku 1883 członków 16.

W ciągu roku 1883 odbyto 5 posiedzeń, na 3 nie było kompletu.

Na I. posiedzeniu załatwiono następujące sprawy: 1. W sprawie dalszego istnienia Oddziału zapadła uchwała, by staraniem członków było przysporzyć członków, również z pośród włościan. 2. Postanowiono dążyć wszelkimi siłami, by oprócz obory zarodowej istniejącej w Wiązowej jeszcze dwie w obrębie Oddziału powstały. 3. Sprawa subwencyonowanych buhajów dla włościan upadła, gdyż tylko jeden z członków oświadczył swą gotowość, jednak potem nie zastosował się do warunków. 4. Przyjęto do wiadomości przepisy targowe dla bydła opasowego miasta Wiednia. 5. Uchwalono sprowadzić 50 egzempl. statutu i użyć wpływowych ludzi, by kółka rolnicze zawiązywali. 6. Sprawdzono rachunki Oddziału, a z pozostałości kasowej uchwalono zakupić 3 pary trzody chlewnej rasy „Yorkshir“ dla Oddziału, celem rozsprzedania lub rozłosowania między członków Oddziału. 7. Wybrano nową Radę Oddziału. 8. Co do piętnowania bydła rogatego, uchwalono wnieść propozycję, by piętnowanie odbywało się u bydła starszego na rogach, u młodego na uszach tegoż. 9. Uchwalono udać się do Wydziału powiatowego, by tenże jak inne powiaty sól w własnym rachunku na potrzeby powiatu sprowadzał.

Na II. posiedzeniu załatwiono: 1. Sprawę sprowadzonych prosiąt dla Oddziału kosztem 170 zł. 22 ct. Jedną parę sprzedano, dwie pary losem oddano 2 członkom do wychowania z tem zastrzeżeniem, że każdy winien z pierwszego miotu oddać 2 knurki i 1 loszkę na rzecz Oddziału po 3-miesięcznym odchodowaniu. 2. W sprawie opodatkowania gorzelni, uproszono jednego z człon-

ków, by się w tej sprawie rozpatrzył i udzielił potrzebnych wyjaśnień. 3. Uchwalono wywiedzieć się o cenie baranów rasy Kiełczańskiej, a w razie — jak fundusze Oddziału starczą — sprowadzić dwie pary takowych dla Oddziału. 4. Uchwalono na razie z tworzeniem Kółek rolniczych się wstrzymać.

Na III. posiedzeniu zajmowano się: 1. Sprawą uregulowania stosunków czeladzi i robotników gosp. wiejs. i w myśl uchwał przedłożono projekt Komitetowi. 2. Projekt Oddziału Jarosławskiego zakładania subwencyonowanych gospodarstw włościańskich nie znalazł w Oddziale poparcia i o tem Komitet zawiadomiono. 3. W sprawie wystawy przeglądowej bydła włościańskiego, uchwalono odbyć ją 12 Lipca 1883, okólnikiem powiadomić wszystkie gminy i obszary dworskie powiatu Żółkiewskiego, wybrano też sędziów wystawy i załatwiono inne sprawy.

Na IV. posiedzeniu dokonano: 1. Wybór przewodniczącego wystawy przeglądowej i omówiono jej porządek. 2. W sprawie projektu ustawy ochronnej bydła rogatego (wniosek Wgo Fedorowicza) uchwalono opiniować za projektem w całej osnowie. Omówiono też inne przedmioty komunikowane Oddziałowi przez Komitet.

Na V. posiedzeniu (12 Lipca) udano się na plac wystawy, przystąpiono do oględzin i premiowano: krów dojnych sztuk 2, 1 parę wołów roboczych, 1 jałówkę, 3 cieląt. Premie wypłacone wynosiły 90 zł.

Rachunek obrotu funduszu Oddziału wykazuje w przychodzie 318 zł. 8 ct., w rozchodzie 246 zł. 75 ct., pozostałość z końcem 1883 wynosi 71 zł. 33 ct.

Zalega zaś z końcem roku 1883 wkładek od członków Oddziału 135 zł.

XXIV. Oddział Brzeżański.*)

Oddział liczy obecnie 51 członków, z wkładką 295 zł.

Stacyj buhajów subwencyonowanych miał Oddział w roku ubiegłym 9, na których odlotowano krów 486. Na rok 1884 ustanowiono 12 stacyj zupełnych, a o przyznanie dodatkowe jednej jeszcze (w Budyłowie) wniesiono przedstawienie do Komitetu.

Usilnem też staraniem Oddziału było wyjednać choćby jedną stację ogierów w Brzeżanach, gdzie na tak duży powiat ani jednej nie ma. Usiłowania te jednak nie odniosły skutku, a Rada Oddziału z żalem dowiedziała się, że Komitet chowu koni na posiedzeniu swem dnia 26 Września z. r. odbytem, nie uznał za stosowne choćby poruszyć potrzebę zaprowadzenia tej stacyi.

Z całą gorliwością zajmuje się też Rada Oddziału Zakładem pomologicznym w Brzeżanach do którego przyjęto ogrodnika — i jest nadzieja, że już tej jesieni będą rozdawane szczepy z Zakładu tego włościanom bezpłatnie. A gdy udzielona w r. 1882 subwencya 300 zł. jest już na schyłku, ma nadzieję Oddział, że Komitet zasili Zakład nowym zasiłkiem, gdyż środki Oddziału są niewystarczające, a bez pomocy mogłoby wszystko być narażone na stratę.

Na posiedzeniu dnia 1 Lutego b. r. przeprowadzono nowe wybory Rady. Przewodniczącym obrany został ponownie p. Bolesław Cieński, zastępcą tegoż p. Michał Krzyżanowski, a członkami Rady, pp. Feliks i Mikołaj Poradowscy, Juliusz Gołębski i Wiktor Stępkowski.

Fundusz Oddziału wynosi z końcem r. 1883, 1260 zł. — Ulokowano go na książeczkach kasy Oszczędności, a przeznaczono na rozmaite cele, jak premiowanie parobków, sprowadzenie maszyn rolniczych i inne.

*) Sprawozdanie nadesłane już po rozpoczęciu druku.

